

SZABADKÍGYÓS KÖZSÉG

Településképi Arculati Kézikönyv

2017

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	4
1. Bevezetés	5
2. Szabadkígyós község bemutatása, általános településkép, településkarakter	7
3. Örökségünk	12
a településképi szempontból meghatározó	
műemléki, értékek – a Wenckheim kastély a melléképületeivel együtt és a kastély parkja	12 15
- az Ókígyósi Nagymajor műemlékei	17
- az Ókígyósi Nagymajor helyi védelem alatti értéke	19
építészeti értékek, középületek	26
lakóépületek, népi építészeti értékek	29
táji és természeti értékek	30
4. Településképi szempontból meghatározó területek Szabadkígyóson	34
eltérő karakterű területek lehatárolása, a településképi arculati jellemzők és településkarakter bemutatása	
• Történeti településrész – Ókígyósi nagymajor	35
• Kisvárosias a beépítés a településközpontban	36
• Falusias beépítésű lakóterület	37
Beépítésre nem szánt terület	
• Körös-Maros nemzeti park területe és a Natura 2000 Gyula-Szabadkígyósi gyepek területe	39
• Sportpálya	40
• Temető	40
5. Ajánlások	
A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások, építészeti útmutató	
• Történeti településrész - Ókígyósi nagymajor	42
Beépítés,	42
Telepítés	42
Magasság	42
Tetőhajlásszög	42
Tetőforma	43
Anyaghasználat (színek)	43
Kerítés	43
Tornácok	44
Ajtók, ablakok	44
Homlokzatképzések, anyaghasználat	45
Részletek	45
Kapuk, kiskapuk	46
Közterületek településképi útmutatója	
Utcák, kertek	46
Közterek, közparkok, közkertek	46
• Kisvárosias beépítés a településközpontban	
Beépítés,	47

Telepítés	47
Magasság	47
Tetőhajlásszög	47
Tetőforma	48
Anyaghasználat (színek)	48
Kerítés	48
Ajtók, ablakok	48
Homlokzatképzések, anyaghasználat	49
Részletek	49
Kerítések, kapuk	49
Kertek	50
Közterületek településképi útmutatója	50
Utcák	50
közterek, közparkok, közkertek	50
• Falusias jellegű beépítés	
Beépítés	51
Telepítés	51
Magasság	51
Tetőhajlásszög	52
Tetőforma	52
Anyaghasználat (színek)	52
Tornácok	52
Ajtók, ablakok	53
Homlokzatképzések, anyaghasználat	53
Kerítés	53
Kapuk, kiskapuk	54
Kertek	55
Közterületek településképi útmutatója	55
• Tájképvédelemmel érintett területek beépítése	56
• Tervezett kertvárosias beépítés a kastély körül	
Telepítés	56
Magasság	56
Tetőhajlásszög	57
Tetőforma	57
Anyaghasználat (színek)	57
Kerítés	58
Ajtók, ablakok	58
Homlokzatképzések, anyaghasználat	58
Kertek	59
6. Jó példák, épületek, épített részletek	59
épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés, kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása(
7. Jó példák, Sajátos építményfajták	60
Sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések	

ELŐSZÓ

Minden magyarországi település épített és természeti környezetének védelme, a településkép megóvása közös feladatunk. Ennek érdekében alkotta meg az Országgyűlés a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényt. Ennek értelmében minden magyar önkormányzat a településkép védelmét településképi arculati kézikönyv és ennek alapján elkészített településképi rendelet alapján valósítja meg. Ez a gyakorlat lehetőséget biztosított minden önkormányzat számára az önrendelkezés erősítésére. Magunk dönthetünk – társadalmi egyeztetéssel – a település jellegét kedvezően meghatározó településképi elvárásokról, követelményekről. Ezek a döntések nagy felelősséggel kell, hogy megszülessenek, mert jövőt formáló következményeik vannak.

Szabadkígyós község Településképi Arculati Kézikönyvét Kmetykó János főépítész úr és Pataki Ibolya Anna építész úrhölgy készítette el számunkra, és ezt a munkát bocsájtottuk társadalmi egyeztetésre. Ez a kézikönyv alkalmas arra, hogy ennek alapján a Képviselő Testület településképi rendeletet alkosson.

Szabadkígyós, 2017. december 12.

Balogh József
polgármester

1. BEVEZETÉS

„Az Alföld „tengersík vidékén” – ahogy Petőfi jellemezte az egyhangúnak látszó tájat – van néhány sziget, amelyek természeti és műemléki értékeikkel, szépségeikkel megragadják a látogatót. Aki Békés megyét felfedezni indul, a meglepetések sorában a szabadkígyósi kastélyra és az azt körülölelő hatalmas parkra figyel fel legjobban. A szabadkígyósi zöld sziget olyan nyugodt harmóniát és barátságosan fenséges hangulatot áraszt, aminek a jótékony hatalma alól senki sem akarja kivonni magát.”

A Békéscsabától alig 10 km-re, és Gyulától mindössze 17 km-re található ez a szemet és lelket együttesen gyönyörködtető, és méltán számon tartott látnivaló.

A kastélyhoz 22 hektáros park, dendrológiai tájképi kert csatlakozik, tóval, szigettel, hidakkal. A kertben a szökőkút és a régi korokat idéző lámpatestek vannak. A kastély előtt franciakertet alakítottak ki buxusokból és nyesett tiszafákból, körülötte pedig angol, vagyis tájképi kert terület. A franciakert központi részén igen szép szökőkutas vízmedencét találunk, ettől jobbra pedig a megye legtestesebb platánfáját.

A szabadon látogatható kastélypark 1954 óta természetvédelmi terület, és a Szarvasról irányított Körös-Maros Nemzeti Park egyik legismertebb része. E terület története és a mai viszonyok kialakulása szorosan egybekapcsolódott a Kígyósi pusztával, majd a gróf Wenckheim család és a kastély történetével.

Szabadkígyós községtől délre található a Körös-Maros Nemzeti Park részét képező Kígyósi puszta (Nagyerdő, Kígyósi legelő, Nagygyöp). A 4800 hektáros terület a szikes puszták ősi növény- és állatvilágának maradványát őrzi. A kunhalmok pusztai, sztyepp jellegű növényzete különösen védelemre szorul, hiszen számos növényfaj utolsó példányai találhatóak itt. A mozaikszerűen megmaradt ősgyep maradványokon értékes, ritka madárfajok élnek. Az itt megfigyelt 178 madárfajból mintegy 90 itt fészkelő; ezek közül számos Európa-szerte ritka ragadozó madár talál itt háborítatlan táplálkozási adottságokat.

Világviszonylatban is kiemelkedő, és nemzetközi szinten is igen nagy érdeklődésnek számot adó kunhalomegyüttes van Kétegyháza határában, a Kígyósi-pusztán, közel száz kurgánból álló mező, mely igen látványos és érdekes képet ad a túrázó ember számára.

Szabadkígyós és Gyula határvonalán, a Kétegyháza felé vezető út délnyugati oldalán, az úttól mintegy 50-60 méternyire található, a Keresztes halom, tetején háromszögelési pont is van. Relatív magassága 2,7 méter, alapátmérője pedig 86-45 méter. a Keresztes-halmon Árpád-kori templom volt Feltárására 1992-ben került sor, 14 m hosszú, 8,15 m széles, egyhajós, félköríves szentélyű, kövekből alapozott épület maradványait találták meg.

A földtani építmény, régészeti, botanikai, tájképi, és kultúrtörténeti értéke is jelentős.

2. SZABADKÍGYÓS KÖZSÉG BEMUTATÁSA

általános településkép, településkarakter

Szabadkígyós község Békés megyében, a megyeszékhelytől, Békéscsabától 10 km-re fekszik, és mintegy 4556 hektáron 2798-an lakják. A település Békéscsaba és Gyula felől közelíthető meg műúton. Autóbusz közlekedése jó. Vasútja már nincsen. A vonatok még áthaladnak az állomáson, de már nem állnak meg, a kis létszámú utasforgalom miatt. A századfordulón épült vasútállomás, és váltóház azonban érdemes a védelemre, és a hasznosításra. Nemcsak az épület, hanem a muzeális értékű, ma is hibátlanul működő berendezés is védendő. Lelkes településvédők a hasznosítását tervezik.

A településre Békéscsaba felől érkezőt az út mellett, jobbról a kastélyhoz tartozó uradalmi műhelyek, majd a diadalív fogadja, rajta az „Isten hozott” felirattal.

Mellette, kis dombon áll a Szabadkígyósi major Szent Anna kápolnája – Római katolikus kápolna. A kápolna lábánál látható a Wenckheim kripta.

A kápolnát Wenckheim József Antal építtette 1844-ben, a tervező ifj, Czigler Antal volt.

A kripta Ybl Miklós tervei alapján készült 1850 körül. Mindkettő műemléki védelem alatt áll.

Az Ókígyósi úttól délre fekszik a Körös-Maros Nemzeti Park egyik legrégebbi védett területe a Kígyósi-puszta részterület, benne a Nagyerdő, a Kígyósi, Apáti legelő, és a Nagygyöp elnevezésű, az Ős-Maros feltöltött folyóágaival szabdalt szikes és löszpuszta-rétek, melyek ritka pusztai növény- és állatfajok élőhelyei. A bővítések eredményeként a védett terület nagysága 4779 hektár, melyből fokozottan védett terület 739 hektár. A térség mai arculatának kialakításában nagy szerepe volt a

folyószabályozásokat követő talajvízszint csökkenésnek és az ezzel együtt járó másodlagos szikesedésnek. A különböző méretű kunhalmok, különleges tájképi hatásuk mellett ritka sztyeppnövények utolsó menedékei. Sokszínű, változatos növényzetére a szikes mocsaraktól a kopár vakszikig terjedő teljes sorozat jellemző. Különösen jellegzetesek a nagykiterjedésű mézpzásitos és ürmös-csenkeszes gyepek. Tavasszal a Kárpát-medencei endemikus [erdélyi útifű](#), a zsályák összrel a [magyar sóvirág](#), a sziki és [pettyegetett őszirózsa](#) virágzó mezői adják a puszta jellegzetes színeit. Csapadékosabb telet, tavaszt követően, vonuló madarak csapatai jelennek meg az időszakos vízállásokon. Az ilyentájt újjáéledő vízvilág és a látványos madármozgalom a közutakról is megcsodálható. A területen fészkel a hamvas rétihéja, [piroslábú cankó](#), [bibic](#), [nagy goda](#), [sárga billegető](#). A védett értékek bemutatása céljából a Nemzeti Park tanösvényt alakított ki.

A diadalív valaha az öregkastély előtt állt, a falán lévő márványtábla, mutatja, hogy a 8 éves gróf Wenckheim Krisztina 1857-ben ott fogadta Ferenc Józsefet és feleségét, Sziszit.

A régészeti emlékek szerint a rézkortól fogva éltek itt emberek. Tudunk a szarmatákról, majd a X. sz. -tól a magyar honfoglalók nyomairól.

A középkori Kígyós nevét 1396-ból, 1456-ból, 1561-ből, és 1564-ből származó oklevelek említik először: az egykor vízjárta mocsaras részein élt kígyók, gyíkok után kapta a nevét, de az is lehet, hogy a kígyószerűen kanyargó hajdani időszakos vízfolyásokra utal a „kígyós” név. A XIII. sz.-ban az Ajtósi családé, majd számos kisebb birtokosé volt. Valószínű, hogy a XVII. század végén, a török kiűzésével kapcsolatos hadműveletek során pusztult el végleg a középkori falu.

A közel egy évszázadon át elsősorban legelőnek használt kígyósi pusztán a XVIII. század végétől virágzott fel újra végleg az élet- a Wenckheim család érdeméből. A török kivonulása után lakatlanul álló Békés Csongrád és Arad megyei területeket 1719-ben III. Károly a Linzhez közeli Schenkenfeldenből származó Harruckern János György (1664-1742) katonai élelmezési biztosnak adományozta. Az 1729-ben bárói címet szerző Harruckern és fia nagy szerepet játszott a kapott terület benépesítésében. A férfiágon kihalt családba nőültek be a polgári származású, utóbb bárói illetve grófi címet nyert katonatisztek: a két Weinckheim. A hatalmas Harruckern - birtokot 1798-ban osztották fel egymás között az örökösök, az úgynevezett békési és gyulai részre, „rátára”. A Kígyósi puszta az utóbbinak lett a része, és Gróf Weinckheim József (1733-1803) kezére jutott. Idősebb fia, Weinkheim József Antal a Kígyósi pusztán kastélyt építtetett - ez romos állapotban ma is megvan - beleköltözött, és innen irányította az uradalom gazdálkodását.

Az Ókígyósi út jobb oldalán Wenckheim József Antal mellszobra áll. A gróf fordította új irányba a puszta sorsát. Egyfelől annak Keleti felén, későbbi nevén Ókígyóson nagy majorságot létesített, ebből lett 1950-től Szabadkígyós község, másfelől a puszta Nyugati felét benépesítve, 1815-ben 100 dohánykertész családdal megalapította Újkígyóst.

Az uradalom a Kígyósi pusztán kívül Békést, az Arad megyei Székudvart és Szentmártont foglalta magában. Weinkheim József Antal nevéhez fűződik az 1844-ben Czigler Antal tervei szerint emelt mai szabadkígyósi kápolna létesítése.

Az Ókígyósi Nagymajor hatalmas gazdasági épületei még az útról is láthatóak:

A volt uradalmi Szeszgyár, az Ybl Miklós tervezte hatalmas Magtár-agrár műemlék és a Százás istálló.

Az önkormányzat használatában lévő állattartó telepen Angus marha állományt tenyésztnek.

Az út mentén továbbhaladva a tájékoztató táblák segítenek eligazodni a sok-sok látnivaló között. Talán a hagyomány, a park létrehozása a sík és kopár tájon teszi, hogy az itt lakók különös gondot fordítanak a környezetükre. Utcaképet nehéz fotózni, csak zöld fasorok látszanak az utcák helyett. A Magtár út elején van a következő tájékoztató tábla, felirata „Ókígyósi Aranyménes II. Lipicai lovak”.

„Az 1800-as évek elején gróf Wenckheim József Antal alapította az első Ókígyósi Aranyméneset, de akkor még nem Lipicai, hanem arab lovakkal foglalkoztak. 2004-ben Balogh József Szabadkígyós polgármestere hét lipicai kanca adományozásával alapította meg a 2. Aranyméneset. Ez a fajta különösen értékes mert intelligens, könnyen tanítható, és a pompa lovaiként ismerik őket. A ménes ma már 47 lóból áll. Az Ókígyósi Aranyménes a település értéktárába is bekerült.”

A temető szépen helyreállított kapuja mellett, még 5 km hosszan vezet tovább a nyílegyenes főút. A kapuval szemben az úttól balra indul a Nagyerdőbe a Kígyósi tanösvény, előtte szép tájékoztató tábla ad útbaigazítást a látnivalókról.

A távolban a tábla már a Wenckheim kastélyt jelzi. Az úttól jobbra, hosszú bekötőút vezet a parkon át. Az út mellett, a leágazásnál áll a régi kapusház, ma lakóépület.

Weinkheim József Antal grófnak csak a harmadik házasságából született gyermeke, gróf Weinkheim Krisztina (1849-1924) személyében. A korán árván maradt Krisztina 1872-ben feleségül ment unokatestvéréhez Weinkheim Frigyeshez (1842-1912). A kígyósi kastély köré fonódó élet és gazdálkodás korszerű kiteljesítése, ennek a házaspárnak az érdeme. Krisztina mint Békés megye nagy jötevője vált ismertté. Gyulán árvaházat alapított, elősegítette a megyei kórház fejlesztését, számos vonatkozásban segítette a római katolikus egyházi és oktatási intézmények kiépítését. Férje az akkor már 100 000 katasztrális holdnál is nagyobb kiterjedésű uradalom gazdálkodását emelte igen magas fokra, amellyel a közéletben is jelentős szerepet játszott. Házasságukból 7 gyermek született

Weinckheim Krisztina és férje időszakának nagy és maradandó eredménye a ma is megcsodált szabadkígyósi kastély építtetése. A hatalmas épület 1875-1879 között épült Ybl Miklós tervei alapján. A park kialakítását az építkezéssel egy időben kezdték. Az eredeti park területe 44 katasztrális hold volt, melynek jelentős részét erdő borította. A jelenleg is látható tölgyek és platánok részben már az építkezés idején is, kifejlett példányok lehettek. Az Arad megyei birtokon, Borossebesen egy vadasparkjuk volt, ebből a parkból szállították a kigyósi parkba a növényállomány egy részét.

A nagyrét felől feltáruuló látvány csodaszép. A kastély és parkja kedvelt kirándulóhely, évente 12 000 látogatót vonz. A település értéktárában a kastély és a Kígyósi kastélyjátékok is szerepel:

„A rendezvény célja, hogy az Ybl Miklós által tervezett gyönyörű Wenckheim kastélyban és parkjában az idelátogatók kellemes és színvonalas kulturális, zenei és képzőművészeti élményben részesüljenek. Az épület és környezete igen fontos kulturális érték, melynek megőrzését és népszerűsítését a rendezvény is céljának tekinti. 2001. óta színvonalas kulturális élményt nyújt az ide látogatóknak.”

A település önkormányzata jó gazda módján a lehetőségeihez mérten állandó karbantartói munkát és felújításokat végez a kastélyon és melléképületein, a közelmúltban az istálló és a kocsiszín külső felújítása történt meg. Visszakerültek a második világháború idején értékmentésben kiemelt festmények is a kastélyba. A kastély teljes helyreállítása is hamarosan megkezdődik, 2018 márciusában. Jelenleg a kiviteli tervek készítésénél tart a folyamat. az európai uniós Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Programból (GINOP) nyertek el december végén 1,5 milliárd forintot, a kormány pedig mintegy félmilliárddal járul hozzá az épület felújításához.

A Wenckheim világtalálkozó megrendezése óta az innen elszármazottak közül sokan visszajárnak.

Állandó rendezvények színtere a kastély. Ilyen a „Kastélyfutás” - Festői környezetben, a Szabadkígyósi Wenckheim Kastélyparkban, autómentes útvonalon várnak minden futni vágyót.

A Körös –Maros Nemzeti Park is izgalmas programokkal várja az érdeklődőket:

Erzsébet napi „bitang marha” keresés
Vezetett gyalogtúra a KMNP-ban.

„Csillagfényes éjszaka” – nagyerdei sátorozás és
madárgyűrűzés megtekintése.

Ha továbbhaladunk a főúton a település központjáig, ami onnan ismerhető fel, hogy a korábbinál is nagyobb parkos területre érünk, balról a Polgármesteri Hivatal és a település központja, gyógyszertár, Üzletek, jobbról az Általános Iskola és az Általános Művelődési Központ Intézményeit láthatjuk. Jobbról, az Iskola utcában van a Körzeti orvosi rendelő és a Védőnői szolgálat.

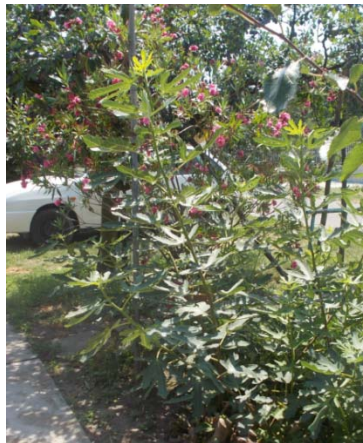
Szabadkígyós község Képviselő –testülete 2004-ben alapította az Általános Művelődési Központot, melynek intézményegységei az Óvoda, Bölcsőde, Konyha, Művelődési Ház, Integrált Községi és Szolgáltató tér és a Községi Könyvtár. Az Általános Iskola fenntartója a Klebersberg Intézményfenntartó Központ Békéscsabai Tankerülete. Az iskola tanulólétszáma 138 fő.

A településen mindennapos látvány a lovasfogat, kocszi előtt gyönyörű lovakkal. A kirándulóknak is lehetősége van akár hintóval bejárni a települést, vagy lovaglásra is.

Az iskolával szemközt a polgármesteri hivatal, a Művelődési központ, a településközpont modern épületei, az új üzletház és a főút mellett álló Munkás Szent József Templom a látnivaló.

Az utcákon nemcsak parkok, de gyümölcsösök is virulnak, alig bírják el a sok termést.

Modern, korszerű átépítésű üzletház a településközpontban.

3. ÖRÖKSÉGÜNK

a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek

Műemlékek – Wenckheim-kastély a melléképületeivel együtt és a parkja

hrsz 384, azonosító 2579, törzsszáma 798, Kastély u. 22-23.

A Wenckheim-kastély, neoreneszánsz-eklektikusban épült 1875-1879 között, tervezte: Ybl Miklós.

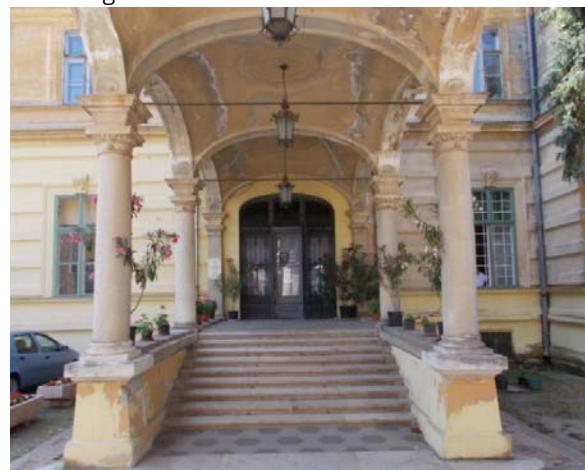
A főépület egyemeletes, oldott tömegű, tornyos, loggiás teraszos. A melléképülettel - a személyzeti és konyhaépülettel - loggiafolyosó köti össze, a melléképület is emeletes.

A kiszolgáló épület felőli nyaktag árkádsorát kocsifelhajtónak használták. Innen a főépület központi előtérbe jutunk, amely a díszteremhez, a jelenlegi könyvtárszobához és a volt étkezőhöz kapcsolódik. A központi tér kétszintes. Az emeleten lévő körüljáró folyosó, bábos fakorlással készült. A központi tér melletti helyiségből háromkarú lépcső vezet az emeletre. Az épület bal oldalán cselédlépcső épült. A földszinten lévő folyosóról valamennyi helyiség elérhető. Az egész kastély alapincézett. A téglából boltozatosan készült pincébe „lóré” vasúton szállították ide a kertetészből a tárolásra szánt élelmiszert.

A kastély annak idején nagy tetszést aratott. A korabeli újságok és monográfiák elismeréssel és csodálattal írtak róla: „Az Ókígyósi 1882. évi június 18.-án nyitattott meg, mely Ybl Miklós terve után építettett közel másfélmillió költségen. Általános vélemény, hogy az országnak stílszerűség kényelem és fejedelmi pompára legszebb kastélya. A csabai és aradi útvonal mentén természetes magaslatról uralkodik a síkság felett, 35 öl magas tornyával, 3 csúcsban végződő tetejével, obeliszkjeivel s apró tornyocskáival gyönyörű látványt nyújt az egész Renaissance Stylusban épült és belső berendezése is stílnak megfelelő, remek fogadótermei könyvtárszobája és ebédlője úgy, mint harmincz vendégszobája és melléképületei valóban csodálni való látványosságot képeznek.”

A főépület keleti szárnyán találjuk a kupolával fedett kápolnát. Mellette üvegház állott melynek ma már csak az alapjait láthatjuk. A kastély nagy földszinti helyiségei: a mennyezetig faborítású ebédlő és könyvtár, a kis- és nagyszalon, a kerek torony alsó szintjén pedig dohányzó. A földszint termeiben márvány kandallók díszlenek melyekben tűz sohasem égett. A gróf erdélyi (Menyháza) bányáiból került ide a márvány. Az épületnek padló és falfűtése volt, a pincében lévő kazánokról. Az emeleten lakosztályok, vendégszobák sorakoznak. A torony körülbelül 40 m magas, kilátó terasszal körbefogva.

A kastély földszinti térsora: az ebédlő a könyvtár, a kis- és nagyszalon és a torony alján a pipázó.

Az étkező bútorait újragyártották, de a mennyezet, az ajtó eredeti. Jobbról a kis szalon

A könyvtárszobában a könyvszekrények, a kandalló és a padló is még eredeti állapotban megmaradt.

A lépcsőház címeres terazzo burkolata és intarziás padlóburkolat a pipázóban, padlófűtés ráccsal.

A kiszolgáló épület téglalap alaprajzú, rövidebb végével a főépülethez csatlakozik. Formai kiképzése egyszerűbb, a főépülethez viszonyítva alárendelt szerepet játszik. A kiszolgáló épületben volt a konyha, a mosoda, az emeleten a vasaló és cselédszobák.

Az épület körül egykoron gázlámpák világítottak. Egy régi öntöttvas kandeláber még ma is a kastély északi oldalán áll. A világító gázt az úgynevezett „gázházban” fejlesztették a konyha épülete mögött.

A kocsiszín. A megérkezést követően a kocsit továbbhaladt az úton, jobbról a lóistálló, balról a kocsiszín áll. A kocsiszínből a padláson szétszerelve tárolták a hintókat, szánokat. Csigán húzták fel azokat. Ez ma nem látható a sorozatos átépítések miatt. A kocsiszínből leánykollégium volt, majd konyha, az istállót ebédlőként szolgált

A lóistálló és a kocsisok, csikósok lakóhelyei voltak eredetileg az épületben.

Az istálló és a kocsiszín két egymással szemben álló épület.

Mára a homlokzatokat szépen helyreállították. Az istálló közösségi tér, vetítések, előadások helye.

A kocsiszín öntöttvas tartóoszlopa.

A kastélyban 1945-óta működött Mezőgazdasági És Élelmiszeripari Szakképző Intézet. A földszinten irodákat, tanári szobákat, könyvtárat, az ebédlőből tornatermet alakítottak ki, az emeleten leánykollégiumot, a melléképületekben tantermeket, laboratóriumot helyeztek el. A hangár helyén fiúkollégium épült a nagy tisztáson futballpálya körülrötte salakos futópálya található.

Ma a kastélyban a Weinkheim család bemutató kiállítás látható.

A lóistálló belső tere, ma közösségi tér, előadóterem.

A kastély és a park területe A kastélyt 1875-1879 között építették ekkor alakították ki a parkot is. A Weinkheim család birtokainak egy része a szomszédos Arad megyében terült el. Az egyik Arad megyei birtokról Borossebesről hozták a nagy földlabdás tölgyeket. A fákat ősszel, földlabdával együtt emelték ki „csizmaszár” törzsvastagságú fákat a tél folyamán alacsony építésű szekereken szállították a parkba, ahol azonnal elültették. Így a helyszínen található idős növényállománnyal együtt a kastély építésének befejezésekor már a park jelentős része is készen állott.

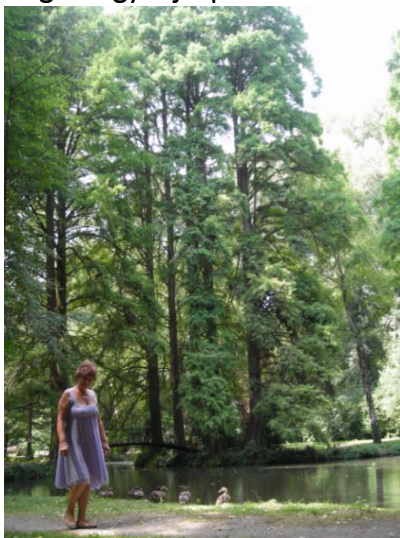
A szabadkígyósi Wenckheim-kastély előtt franciakertet alakítottak ki buxusokból és nyesett tiszafákból, körülötte pedig angol, vagyis tájképi kert terül el. A park 1954 óta védelem alatt áll, 1997 óta a Körös-Maros Nemzeti Park része. Az igazgatóság látja el a park szakmai felügyeletét.

A franciakert vagy „pleasure ground”

Az épületet nyírott bukszus sövény és nyírott tiszafák szegélyezik. Az épület tengelyében a széles díszlépcső előtt nagy ellipszis alakú, szimmetrikus, nyírott bukszusból gazdagon díszített terület látható. Közepén barokkos vonalvezetésű szökőkút medencét találunk, alakja lóhere formájú. A nyírott bukszus pleasure ground a századforduló hazai kerttörténeti alkotásainak egyik legnagyobb épségben megmaradt emléke.

Ha lesétálunk a lépcsőn mind jobb, mind bal kéz felől óriási, földi ágas vadgesztenyét találunk. Virágzás idején szinte földig borítják a gyertyához hasonló sárgásfehér virágzatok, ezért bokrétafának is nevezik. Gyönyörű hússzínű változatát is találjuk ugyanennek a fának a terasz nyugati - az istálló felé néző-végén. Gesztenye virágzás idején még két különleges nemesített vadgesztenyét találunk erős piros virágzattal (egyét a bevezető út mentén, a másikat a kastély nyugati homlokzata előtt).

Angol vagy tájképi kert

A kastélypark két részre osztható: - az épületek környezete, az utak terek gondosan kialakított együttese, a tulajdonképpeni „parkosított” terület, - valamint a bokros, csalitos vadregényesebb rész, mely egyben átmenetet képez a szabad természetbe.

A park egy főtengetyre épült. Ez a tengely kissé megtörik, két oldala nem szimmetrikus, amit valószínűleg az építés idejében már meglévő idős faállomány indokolt. A főtengety kifutott a szabad pusztákra, a kitekintést semmi sem akadályozta.

Az egykori angolpark legromantikusabb részlete a tó és a környéke, melyből ma már csak következtetni tudunk az egykori állapotra. A tó mesterséges kotrással készült. Jelenlegi vízfelülete mintegy 0,3 hektár. Két híd ível át rajta, az egyik egy kis szigetre, a másik egy félszigetre vezet, mely kecses légi vonalvezetésével fokozott figyelmet érdemel. A kis szigeten található szobortalapzat egykor egy Cupídó alakját tartotta. A tó partját egy méter szélességben téglalburkolat szegélyezi, fölötté egykoron terméskövek közé vízparti növényeket ültettek. A tó vizén tavirózsa virított benne halakat neveltek, szinte hihetetlennek tűnik, - az elbeszélések szerint az egyik korabeli fotón látható 13 kg-os harcsát. A vízben kacskák hattyúk úszkáltak, romantikus, nádfedeles etetőjük a parton állott. A tavat egy csőrendszeren keresztül a parkban fakadó források táplálták, vizét zsilipen át a major felé lehet még ma is elvezetni.

A források idő közben elapadtak. Jelenleg fúrt kutak vizét nyomják a csőrendszeren keresztül a tóba. Az épület előtt van egy mesterséges forrás, a kápolnával szemben, az ún. Zsigmond-forrás, melyet 1894-ben fúrtak (sajnos ma már ez sem működik, csak mesterségesen). Amikor a tó medrét tisztították, hal állományát egy másik kis tóba telepítették, mely a jelenlegi kézilabdapálya nyugati oldalán egy nagy tölgyfa tövében vad itatóként szolgált.

A tóparton körbe sétálva érdekes dolgokat figyelhetünk meg. A tó vizét leeresztő zsilip mellett kicsi, mesterséges dombon szalotli állott körülötte pedig sziklakert.

A kisszigettől távolabb volt az úgynevezett „babaház” ami a Weinkheim család gyermekeinek készült. A parasztházat utánzó, tornácós búbos kemencés házikó valaha hangos lehetett a gyermekzsivajtól.

Ugyancsak a tópartról jól látható a borostyánnal benőtt úszómedence maradványa. A 2m mély medencét egykor a volt gázház mellett –egy szomorúfűz tövében fakadó- melegvízű forrásból töltötték fel. A medence mellett kabinok, a távolabbi kis tisztáson tornaszerek, - gyűrű, nyújtó, hinta- álltak. Sportolásra számtalan lehetőség kínálkozott: az istálló mellett kör alakú homokpályán lehetett lovagolni, a haladók pedig akadályokkal teletűzdelt lovaspályán tehették próbára ügyességüket. Ünnepi eseménynek számíthatnak a kastély előtt nagy tisztáson rendezett lovaspóló játékok.

A jelenleg kerítéssel övezet kút helyén tenispálya, a fiúkollégium környékén pedig hangár épült a sportrepülőgép számára. Innen északnyugati irányba indult a kifutópálya, lucernával bevetve, erdősávval szegélyezve.

A technika fejlődésével a család szokásai is módosultak. A ló, mint kizárólagos közlekedési eszköz lassan átadta a helyét az autómobilnak, a kerékpárnak. Az autó számára nem volt megfelelő a bogárgátúra kiképzett földút, ezért külön út készült salakborítással. A kocsiszínbén jól megfértek egymás mellett a hintók, és a gépkocsi. A lovaspóló játékok is átváltoztak lassan biciklipólóra, melyet a kápolna előtti nagy tisztáson játszottak. A kastély mögött a 8-as alakú mesterséges tó partján a megye leghatalmasabb termetű mocsáriciprusait látjuk.

A kastély állatvilága

A kastélypark állatvilága rendkívül gazdag volt. A vadon élő rengeteg madár mellett vadkacsát, hattyút, pávát tartottak, a tóba csukát, harcsát, pontyot telepítettek, a medencékben aranyhalak úszkáltak, a park távolabbi erdős, csalitos része pedig apróvadban bővelkedett. A csikókat is gyakran szabadon engedték a nagy tisztáson.

Az Ókigyósi Nagymajor műemlékei

Szent Anna Kápolna Szabagkigyós Major Római Katolikus Kápolna

Weinckheim ltp. 19. hrsz 035, azonosító 11173, törzsszám 11018

A kápolnát Weinckheim József Antal építtette, 1944-ben klasszicista stílusban. A kápolna terveit ifjú Czigler Antal készítette. A kis dombon álló templom egyhajós homlokzati toronnyal, egyenes szentélyzáró résszel. A szentélynél a hajó keskenyebb, két oldalán sekrestye és oratórium is csatlakozik a kápolnához. A kápolnába egyenes záródású, kőkeretes ajtón át lehet bejutni, melynek két oldalán toszkán pilaszter tart egy három tagú párkányrészt, melyhez félkörív záródású ablak csatlakozik, közvetlenül a szalagkeret mellett egy-egy akrotérionnal. A hajórész felül párkánnyal záródik, melynek központi részén oromzatos timpanon van. A falsarkok armírozással készültek. A toronytörzs timpanon fölötti része vonalazott, rajta övpárkány, fölötte egyenes záródású zsalus ablakok, kőbábos vakkorlással. Az ablaknál vállpárkány szerűen övpárkány indul, fölötte négyzetes faltükröben óra. A toronytörzs hangsúlyos főpárkánnyal záródik, melyen kupolaszerű lefedés készült. A kupola fölött gömbön álló kereszt. A belső tér a megvilágítást két nagyméretű félköríves ablakon át kapja. A toronytörzs mögötti rész karzattá kialakított, melynek íves

nyílásban, aradi mester által készített orgonát helyeztek el. A templomhajó fölött függőkupola, hasonlóan készült a szentély fölötti boltozat is. Az oldalhomlokzatok háromtengelyesek. A templomhajó két szélén kis sarok rizalitok, vonalazott falmezőikben egyenes záródású zsalus ablakkal, fönt timpanonnal záródnak. A középső tengelyben a templomhajót megvilágító félköríves ablakok.

Wenckheim kriptája

Épült Ybl Miklós tervei alapján 1850-körül, klasszicizáló stílusban. A görögkereszt alaprajzú kriptája főhomlokzatán fehér mészkő klasszicizáló dóroszlopos, párkánnyal és timpanonnal zárt portikus központjában nyílik a bejárat. A főhomlokzaton négy vájatos dóroszlopos előtér, melyet timpanon koronáz, középen a család címere. A timpanon csúcsán kereszt, sarkain akrotérionok. Az egész portikus műkőből készült. A bejárat egyenes záródású, füles keretelésű ajtó. A belső tér görögkereszt alaprajzú, a központi négyzet felülről, a tetőn át kapja a megvilágítását. A négyzet sarkai téglapilléreken állnak, egyes köztük két-két vájatos, szürkemárvány-oszloppal van megosztva. Az oldalszárnyak a koporsók elhelyezésére vannak kiképezve.¹

Uradalmi magtár – agrár műemlék

hrsz 028/2, azonosító 2580, törzsszám 9065

romantikus stílusban épült 1860 körül. Tervezte Ybl Miklós.

A magtárat Pumperger Frigyes építette, aki aradi erődépítő mérnök volt. (Frantz Pumperger) Jelenleg magántulajdon. Ma is működőképes, jó állapotú épület.

¹ JEGYZET: Genthin I. : 1961. II. köt. / H. szemle 1977./ Ybl E. :1956/Réthy Zsigmond 1976. dec.30.-án történt levélbeli közlése a kriptája építésére vonatkozó adatokkal

Uradalmi szeszgyár – ipari műemlék, romantikus stílusban épült 1860 körül
hrsz 029, azonosító 2581, törzsszám 9074

A középiskola telkén álló idős kőris (fraxunus sp.) helyi jelentőségű védett természeti érték.

Az Ókígyósi Nagymajor helyi védelem alatt álló építészeti értékei

Az úgynevezett „Nagymajor” egésze helyi értékvédelem alatt áll, azonosító 16783 (agrár – ipari) összesen 21 db védett objektum van a területen. Az agrár-ipari műemlékek közelében, a kastélykert szélén lévő helyi védelem alatt álló épületek:

1. A százas istálló – az aranyménes istállója

azonosító 16784

2. Svájceráj – tehénistálló az Ybl magtár mögött áll, a fotó a temető felől készült.
(lakóépület?) azonosító 16785

Az épület "göboly"- istálló volt, "svájceráj"-nak azért nevezték, mert szimentáli teheneket hoztak Svájcból, azoknak épült ez az istálló.

Kocsma és bolt az Ókígyósi út – Szabadkígyós főutcája, a Békécsaba felé vezető út – mellett áll a kocsma és szatócsbolt volt itt az uradalom idején is.. Ezzel szemközt van az Ókígyósi Nagymajor bejárata. Itt áll meg a busz. Ez az épület nincs helyi védelem alatt, pedig fontos lenne a védelme, mert a majorság épületeihez tartozott – az udvarán bálterem volt a cselédeknek, a gróf egy szép japánakácot (*Sopjhora japonica*) hozatott oda, mely helyi jelentőségű védett természeti érték.

3. Nyugdijas Otthon hrsz 031, azonosító 16786 (volt komornyik, inas lakás, majd pártház)
A telken 2 db idős kocsányos tölgy (*Quercus robur*) helyi védelem alatt áll

Kis magaslaton áll az épület a major bejárata mellett. A ház előtt áll gróf Wenckheim József Antal szobra és a Wenckheim kriptá kapuja. A kaputól a kriptáig régen is fás, füves liget volt, a szélein tamariskával.

A major további – a személyzet számára épült - lakóépületeinek távolságát mutatja a kép a gazdasági épületektől. Jobbról az intézői lakás. Előtte indul a major „Főutcája” melynek mindkét oldalát gömbakác fasorok és orgonabokrok szegélyezték. a gömbakácok újratelepítése megtörtént. Érdemes lenne az orgonákat is kiültetni, ezzel az egyszerű megoldással a korabeli hangulatot felidézni.

4. Intézői lak, Major 5. hrsz 043, azonosító 16787 (lakóépület) később varroda, majd Tanácsháza
Az udvaron álló 2 db idős ostorfa (*Celtis occidentalis*) helyi jelentőségű védett természeti érték

5.Paplak, Major 6. hrsz 044, azonosító 16789 (lakóépület)

A régi paplak a növényzettől nem fotózható. Ezen az internetről letöltött képen az épületek sora jobban látható.

Balról jobbra: az intézői lakás .- a paplak - a gépész lakása

6. Gépész lakása Major 7. hrsz 045
azonosító 16790 (lakóépület)

7. Régi posta és Major 8. hrsz 046
azonosító 16791 (középület)

8. Cselédlakások – 3 db következnek a házak sorában hrsz 047, 048, 034 azonosító 16792

A Nagymajor „főútjának” keleti sarkán áll az Inkubátorház. Jobbról a régi kastély felé vezető út mentén a Jóságfelügyelő lakása, ma múzeum.

Az út mellett álló 2 db idős japánakác (Sophora japonica) helyi jelentőségű védett természetvédelmi érték.

9. Inkubátorház helyrajzi szám 050, azonosító: 16793, Az épület keleti homlokzata. (szakrális épület?) régen a pénztáros (Ivanics) lakása volt. Ma varroda működik az épületben.

10. Titkári lakként áll védelem alatt a **jóságfelügyelő lakása** (jóságigazgató), ma Múzeum. hrsz 052, azonosító 16794 (volt iskola, óvoda, gépállomás iroda, majd TSZ iroda)

Részleteiben is szép épület.

10. A volt titkári lak jelenleg felújítás alatt áll. hrsz 052

11. Ókastély (Öregkastély) Major 46. hrsz 053 azonosító 16795 Kastély – kúria (lakóépület) később iskola, kántortanítói lakás, magánlakások

Gróf Weinckheim József Antal a Kígyósi puztán kastélyt építtetett, id. Cziegler Antal tervezte az 1800-as évek elején, mely romos állapotban ma is megvan. Az épület előtti parkban lovarda és tenispálya, mellette lóistálló és ménistálló volt. Új funkcióval- Lovasfogadó – érdemes lenne helyreállítani.

Részleteiben őrzi valamikori szépségét (belső ajtók kilincsek, párkányok, festett falrészletek) Az udvar felőli szegmensíves, árkádos folyosót mára befalazták.

Több lakás van az épületben, sajnos egységes felújítása nagyon nehéz. A méltatlanul sorsára hagyott épületet előbb-utóbb széthordják. az udvari szárny lakatlan részében az életveszélyes állapotig kibontották a boltív tartópillérét, a tető a levegőben lóg.

a déli szárny karbantartott részlete.

A déli szárny nehezen fotózható a növényzettől.

A keleti szárny udvar felőli oldalán még láthatóak a szegmensíves, a régi árkádos folyosó nyomai.

A nyugati szárny romos belső oldala.

Az udvaron álló idős japánakác (Sophora Japonica) helyi jelentőségű védett természeti érték.

12. Uradalmi műhelyek azonosító 16797 (rom?)

A műhely mellett valamikor villanytelep is volt, Hankó József elmondása szerint gőzgépes áramfejlesztő működött itt, árammal látta el a települést. Az épület tetején látható farács volt az a hely, ahol a villanydrótok elhagyták az épületet. (A régi kastély felőli fotó-)

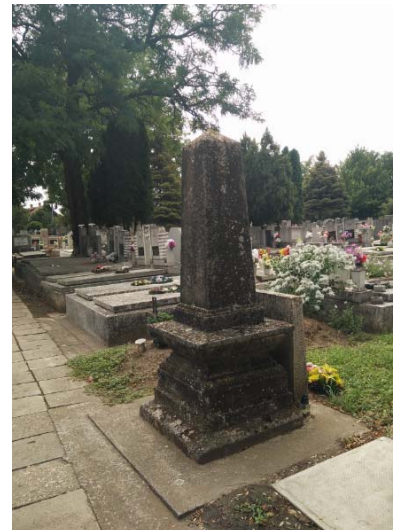
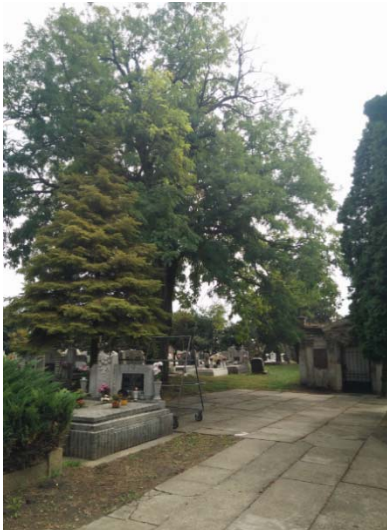
13. Diadalív azonosító 16798 (plasztika) A diadalívet újraépítették de nem az eredeti helyén.

„A régi kastély közelében a grófnő gyámjai a vendégek tiszteletére diadalkaput építettek. Hankó József feltételezése szerint ez is Czigler Antal építész munkája volt. Az építmény nyugati oldalára az "Isten hozott!" felirat került, a párkány felett később vörös márványból készült táblán örökítették meg a látogatást. (Felirata: "Ferenc József császár és felséges neje / hű népe éljene közt itt haladott el / május hó 25-én 1857-ik évben."; A keleti oldalra pedig az "Éljen a haza!"; felirat került. A diadalkapu íve alatt míves vasrácson a család bronzból kiformált katonai címere volt látható.”

14. A régi temető is helyi védelem alatt állt korábban. Mára a Farkas kriptá maradt építészeti értékvédelem alatt hrsz 425, azonosító 16799 (egyéb)

A kriptában már nincsenek ott Farkas Józsefnek, Wenckheim Krisztina gyámjának földi maradványai.

Id. Czigler Antal sírja is a régi temetőben áll. (előző oldalon a 3. fotó) Zigler Antal (Cserevics, 1767. jún. 13. – Kígyóspuszta, 1862. máj. 29.) Mint urasági építőmester 60 éven át állt a Wenckheim család szolgálatában. A sírja védendő!

Helyi jelentőségű védett természeti érték a temető idős japánakác (*Sophora japonica*) fasora és akácfa (Roobinia pseudoacacia)

15. Kapus ház hrsz 426, azonosító 16800
A kastély bejáratánál, az Ókígyósi út mellett áll.

Az előtte álló növényzettől nehezen fotózható az épület. A korábban szürkéskék színű faragott oromdeszkázat mára vörösesbarna színt kapott.

A településképi szempontból meghatározó építészeti értékek, középületek

Integrált Községi Szolgáltató Tér és Könyvtár

Szabadkígyós község Képviselő –testülete 2004-ben alapította az Általános Művelődési Központot, melynek intézményegységei az Óvoda, Bölcsőde, Konyha, Művelődési Ház, Integrált Községi és Szolgáltató tér és a Községi Könyvtár.

Az Általános Iskola fenntartója a Klebersberg Intézményfenntartó Központ Békéscsabai Tankerülete. Az iskola tanulólétszáma 138 fő.

Munkás Szent József Templom

Szabadkígyós katolikus temploma 1997-2000 között épült. megépítését a község önállóságának pillanatától tervezte a közösség. Hankó József kezdeményezésére a békéscsabai Jamina Cserép- és Téglagyár osztrák tulajdonosa, Franz Olbrich térítésmentesen ajánlotta fel a szükséges téglát és a cserepet. Ezután indultak meg a munkák Szigeti Antal újkígyósi plébános irányításával. A terveket Bánfi Zsolt újkígyósi tervezőmérnök készítette, a belső tér kialakítása Hámori Judit budapesti iparművész munkája. A plébánia ma szeretetotthon.

Vadászpanzió, Étterem

Szabadkígyós, kastély utca 9. A Wencheim Kastély mellett helyezkedik el a panzió. A természetes környezet adta csend, pihenésre és kikapcsolódásra egyaránt kiválóan alkalmas volt. A kellemesen berendezett fürdőszobás szobák, a vadászat hangulatát idéző étterem, mind a vendégek pihenését szolgálták. Az étterem környék

szerte híres volt a nemzetközi és magyaros konyha jellegzetes ízeit bemutató étlapjáról, házi specialitásairól, valamint a szakszerű és udvarias kiszolgálásról. Sajnos 3 hónapja bezárt az étterem.

Vasútállomás épülete

Nem tartozik a településképet befolyásoló épületek közé, de itt érdemel említést. A településtől 3 kilométerre, keletre épült az állomás, Békéscsabától 8 kilométerre van.

A kastély egykori ura, Wenckheim gróf jelentős összeggel támogatta a vasútépítést.

Az állomástól a kastélyig vontatóvágány vezetett.

2009. december 13-tól (menetrendváltástól) egyetlen személyvonat sem áll meg a megállóban.

Az állomás épülete, lent a váltóház a sorompó közelében. A szolgálati lakások is a sorompó mellett a kis váltóházzal szemben állnak.

A „bakterház” – váltóház épülete.

Jobbról, lent a raktár, irattár szép kis épülete látható.

Az épületek, és a múzeális értékű, ma is kifogástalanul működő berendezés is védelmet érdemel.

Lelkes településvédők a vasút épületeinek és berendezésének hasznosítását tervezik, a kastély felé induló nosztalgiavonatokkal.

Az egykori vasút állomásépülete hrsz.: 096/3 a major bejáratánál, a kocsmá és a bolt mellett áll. Talán a hagyomány miatt ma is itt áll meg először a Békéscsaba Gyula felől érkező busz.

Lóré vasút szállította a terményeket a kastély pincéjébe.

Lakóépület együttesek és lakóépületek, népi építészeti értékek

„A népi műemlékek már nem termelődnek újra. A lakóházak és más funkciójú épületek készítésekor is a tömegtermelésben vásárolható árukat építik be. Ezek tartóssága és teherbírása nemegyszer jócskán felülmúlja a hagyományos anyagokét, így a régi technológiák ismerete egyre inkább feledésbe merül.” Sisa Bélától való az idézet és Szabadkígyós is élő példa arra, hogy mennyire igaz a volt.

Az 1946-os földosztás után még vertfalú házak is épültek az akkori Ókígyóson. Süli József apósa még több tetőszerkezetet megépített, melyek népi építészeti értékeket hordoztak, de mára - még a saját házán is - csak a régi oromdeszkázatot látjuk, a „szoknyás” falsíktól 80 cm-re előreugró nyeregtetőt már nem építik vissza a tető javításakor. Szabadkígyós utolsó kemencéjét Süli József 2003-ban a felső szobában elbontotta.

Az egyetlen helyi jellegzetesség, nyomokban fellelhető a mai napig, az oldalhatáron álló, utcára merőleges gerincű nyeregtetős parasztházak mellett az utcafronton lévő nyárikonyhák, műhelyek, az utcával párhuzamos gerincű nyeregtetőikkel.

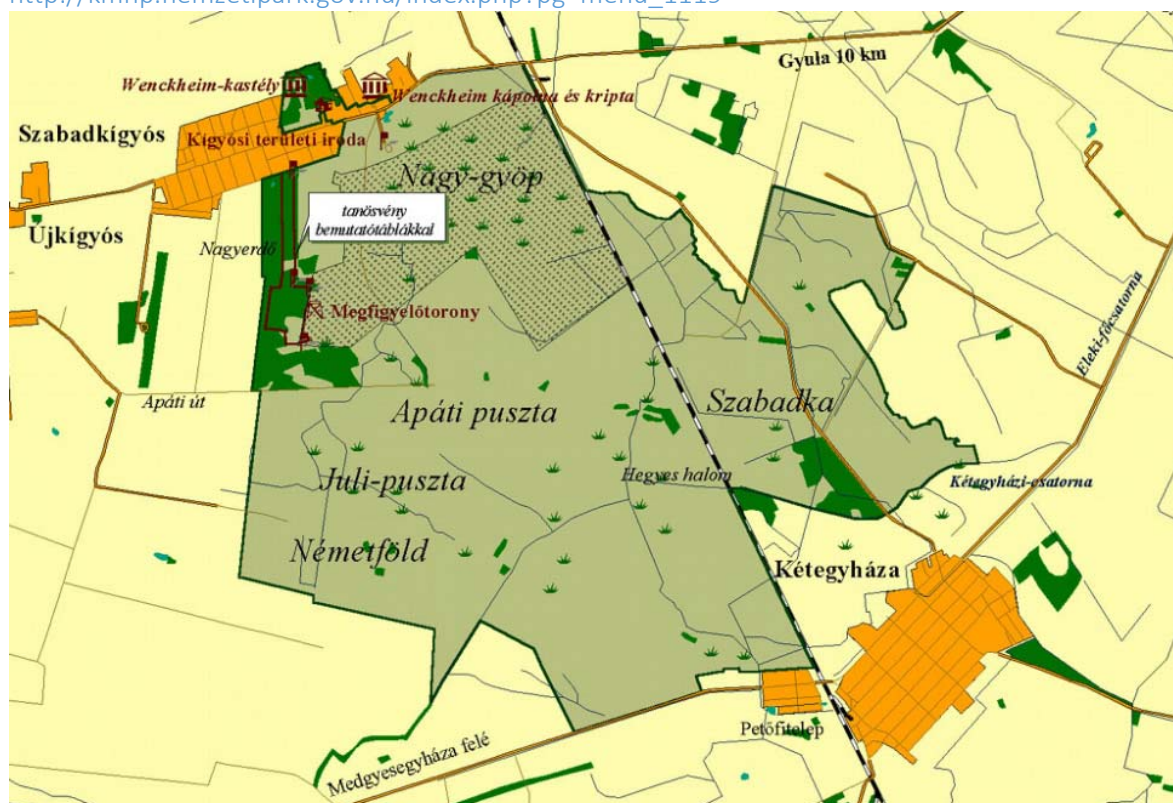
Az utcák beépítése jellegtelen, mert a jelenlegi építészeti igények az épületektől elvárt követelmények is változnak, emiatt az újonnan készült épületek külső megjelenési formája és léptéke is változik, „magnövekszik”. Az utcával párhuzamos, és arra merőleges gerincű nyeregtetős és sátozott épületek vegyesen épültek, de lapostetős, egyemeletes épületet is találunk szép számmal.

A 2004-es bejárás során még néhány népi építészeti értéket hordozó épületet találtunk, igaz, hogy átalakított formában. Mára ezeket lebontották, vagy „felújították, korszerűsítették” a felismerhetetlenségig átépítették.

Öröndetes viszont a hagyományos építészet korszerű formában való továbbélése, annak tájegységre jellemző, léptékhelyes alkalmazására is láthatunk példát, mely követendő és hozzásegíthet a település átalakuló építészetének karakteres megformálásához.

Táji és természeti értékek

http://kmnp.nemzetipark.gov.hu/index.php?pg=menu_1119

Szabadkígyósi Tájvédelmi Körzet néven 1977 nyarán 3800 hektár szántókkal, erdőfoltokkal tarkított ősgyepet és az egykori Ókígyós központjában elhelyezkedő Wenckheim-kastélyt jelölték ki védelemre. Ez az egykori folyóvölgyekkel, időszakos vízállásokkal szabdalta táj, Békés megye mindenkor egyik legjelentősebb pusztája a területbővítések eredményeként ma a Körös-Maros Nemzeti Park részterületeként, Szabadkígyós, Újkígyós, Kétegyháza és Gyula határában 4779 hektáron szolgálja az itt élő növény- és állatvilág fennmaradását. A fokozottan védett részek kiterjedése 735 hektár.

A Kígyósi-puszta geomorfológiáját, domborzati viszonyait tekintve a Nemzeti Park egyik legváltozatosabb részterülete. Délnyugati része még a Békési-hát peremterületéhez tartozik és alföldi viszonylatban jelentősen, 6-7 méterrel magasabban fekszik, mint a vízjárta északi és keleti területek. A Kígyósi-puszta képező meghatározó elemei a pusztát átszelő valamikori Maros medrek és az ezeket kísérő folyóhátak.

A puszták alacsonyabb, szikes jellegű részein, elsősorban az északi részén fekvő Nagy-gyöpön és a Nagy-Csattogón, de a Nemzeti Park központi részén, Apáti-pusztán is jelentős vízállások alakulhatnak ki tavasszal. Ezeken a területeken zsiókás, bókoló sásos, mocsári csetkákás mocsarakat találunk. A szikes gyepek fajai közül kiemelkedő a bennszülött erdélyi útifű (*Plantago schwarzenbergiana*) tömeges előfordulása, a mocsárfoltokban pedig a kiskészű aszat (*Cirsium brachycephalum*) jelenléte.

Lőszpusztagyeppek csak rendkívül mozaikosan és kis kiterjedésben lelhetők fel a magasabb térszíni részekén és mezsgyéken. A lőszpusztagyeppek védett fajai közül a tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), valamint a vetővirág (*Sternbergia colchiciflora*) régről ismert volt a területen, a kék atracél (*Anchusa barrelieri*) és a parlagi rózsza (*Rosa gallica*) viszont csak az utóbbi években került elő.

A mocsárfoltokkal, vízállásokkal tarkított puszták sok vonuló madárnak, vadludak, darvak, récék és partimadarak ezres tömegeinek biztosít pihenő- és táplálkozó helyet. A vizes területek helyreállításával és a visszagyepesítési munka révén újra lehetővé vált olyan értékes fajok fészkelése,

mint a nagy kócsag (*Egretta alba*), a cigányréce (*Aythya nyroca*) és a gólyatöcs (*Himantopus himantopus*), de évről-évre növekszik a szalakóta (*Coracias garrulus*) és a kék vércse (*Falco vespertinus*) állománya is. A nyárvégi időszakban a közeli domb- és hegyvidéki területekről kígyászölyvek (*Circaetus gallicus*), pusztai ölyvek (*Buteo rufinus*) érkeznek, hiszen a pusztában kedvező feltételeket találnak. Rendszeres előkerülése révén arra lehet következtetni, hogy a Kígyósi-pusztán stabil állománya él a keleti elterjedésű, az ország más területein ritka molnárgörénynek (*Mustela eversmanni*)

A 2012-2013-as tél az átlagosnál kissé enyhébb és csapadékosabb volt ezen a vidéken, ami több környezeti feltétellel együtt nagyon kedvező élőhelyi viszonyokat teremtett a pusztán. Az előző év során magyar szürkemarhával lelegeltetett rövidfűvű gyepeken kialakuló kisebb-nagyobb vízállások, a kedvező táplálkozási feltételek és a teljes vadászati tilalom következtében biztosított háborítatlanság, mind hozzájárultak ahhoz, hogy az átvonuló vízimadár fajok hosszabb időszakot is eltöltsenek a területen.

Az áttelelő tőkés récék mellett január közepén jelentek meg az első átvonuló vadlúd csapatok, melyek többségét a nagy lilik alkotta, de az egyetlen hazai fészkelő faj, a nyári lúd is az átlagosnál nagyobb példányszámban mutatkozott. A mintegy két hónapig tartó itt időzésük során az egyszerre megfigyelt lilikek legnagyobb mennyisége 7500, a nyári ludaké 280 példány volt. A hetek alatt átvonult tényleges állományméret ennél azonban jóval nagyobb lehetett. Az elmúlt évtizedekben nem volt példa ilyen mennyiségű tavaszi átvonulásra.

Ezen gyakori fajok mellett feltűntek olyan ritkaságok is, mint pl. a rövidcsőrű lúd, aminek ez volt az első adata a területről, vagy a vörösnakú lúd, melyet sokan méltán a legszebb vadlúdnak tartanak. Előkerült még a bütykös ásólúd és a vetési lúd is, melyek ugyancsak ritkán kerülnek szem elé ezen a vidéken. A vadludak mellett bütykös hattyúk is megjelentek, és a récék is jelentős, bár nem rekord mennyiségben képviselték magukat. A tömeget a leggyakoribb hazai faj, a tőkés réce alkotta, mintegy 6500 példányos maximummal, de százas csapatokban mutatkoztak a csörgő és füttyülő récék is. Felbukkant egy kontyos réce is, amit több mint három évtizede láttak legutóbb a pusztán. A következő hetekben zajló tavaszi madárvonulás még csak ezután válik intenzívebbé, de már megjelentek az első nyíl farkú, kanalas, cigány, böjti és kendermagos récék is.

Daru átvonulási rekord Szabadkígyóson. Januárban az átlagosnál kisebb volt a madármozgás, februárban azonban meglepetés történt: rekordszámban érkeztek ide a darvak.

Az év első hónapjában az itt rendszeresen áttelelő vízimadarak közül a ludak és récék idén nagyrészt elmaradtak. A kevés hó és eső miatt ugyanis nem alakult ki olyan állandó vízállás, ami ezeknek a fajoknak megfelelő életteret biztosított volna. A jobbra száraz, csak minimális belvízzel borított terület azonban váratlanul mégis igen látványos madártani eseménnyel szolgált.

Az enyhe időjárás miatt januárban még csak időlegesen megjelenő áttelelő darucapatok február elején, a hóolvadást követően már egyre nagyobb számban népesítették be a pusztát. Az egyébként vonuló madarak egy átlagos időjárású évben a telet tőlünk délebbre, többnyire Északkelet-Afrika térségében töltik, csak olyan enyhe időjárás esetén maradnak nálunk, amilyen az idei tél is volt. A rövidfűvű gyepeken kialakuló kisebb-nagyobb vízállások, a kedvező táplálkozási feltételek és a teljes vadászati tilalom következtében biztosított háborítatlanság is hozzájárult ahhoz, hogy az átvonuló darvak hosszabb időszakot is eltöltsenek a területen.

A napközben táplálkozni olykor több kilométer távolságra is kihúzó csapataik késő délután mindig visszatértek a pusztára, ahol a nagy kiterjedésű, fokozottan védett gyepeken éjszakáztak. A pár hétig tartó itt tartózkodásuk során az egyszerre megfigyelt legnagyobb példányszámuk mintegy 8000 madár volt, ami abszolút rekord. A terület védetté nyilvánítása (1977) óta nem volt példa arra, hogy egyszerre ilyen nagy tömegben tartózkodjanak darvak e vidéken. A megbízható szakirodalmi források korábbról sem tesznek említést ekkora mennyiségről. Mivel a csapataik folyamatosan érkeztek és vonultak tovább északi költőhelyeik felé, a hetek alatt átvonult tényleges állománynagyság ennél akár jóval nagyobb is lehetett. A tavaszi madárvonulás még csak ezután válik intenzívebbé, de már visszatértek más korai vándorok is a pusztára. Megérkezett a bíbic, az örvös galamb és a mezei pacsirta is.

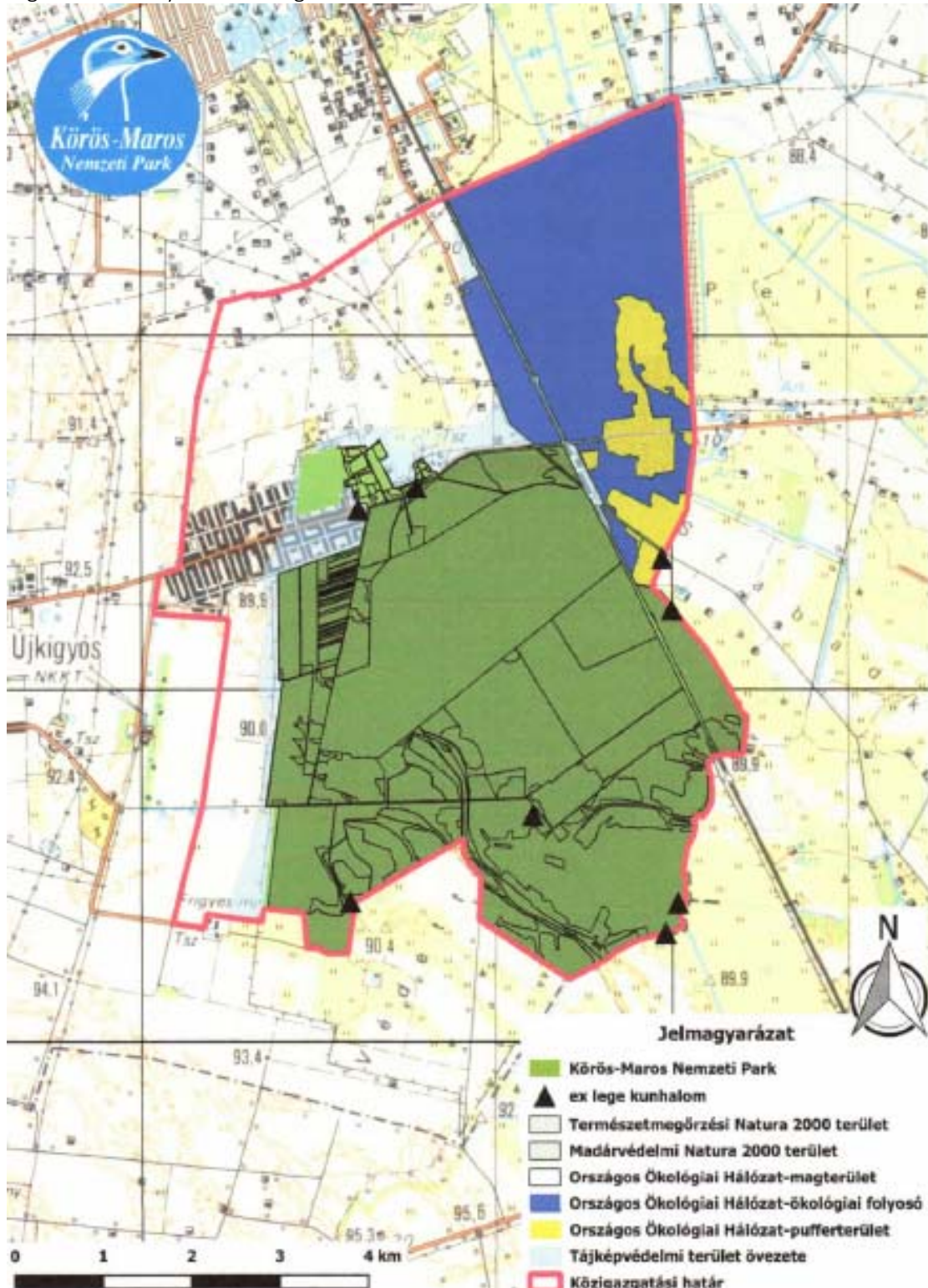
Fotó: Marik Pál

Kiemelkedő értéket képviselnek a Kígyósi-pusztán álló, a Maros-Körös közén máshol nem tapasztalható sűrűségben fekvő, az elhagyott folyómedreket kísérő halmok. A több, mint ötven halom közül a legnagyobbak, tájképileg legmeghatározóbbak a Török-, a Hegyes- és a Fekete-halom. A megmaradt halmok ugyanakkor nem csak kultúrtörténeti és tájképi értékkel bírnak, sztyepjellelű növényzetük számos tipikusan kontinentális növényfaj még fennmaradt utolsó élőhelyei.

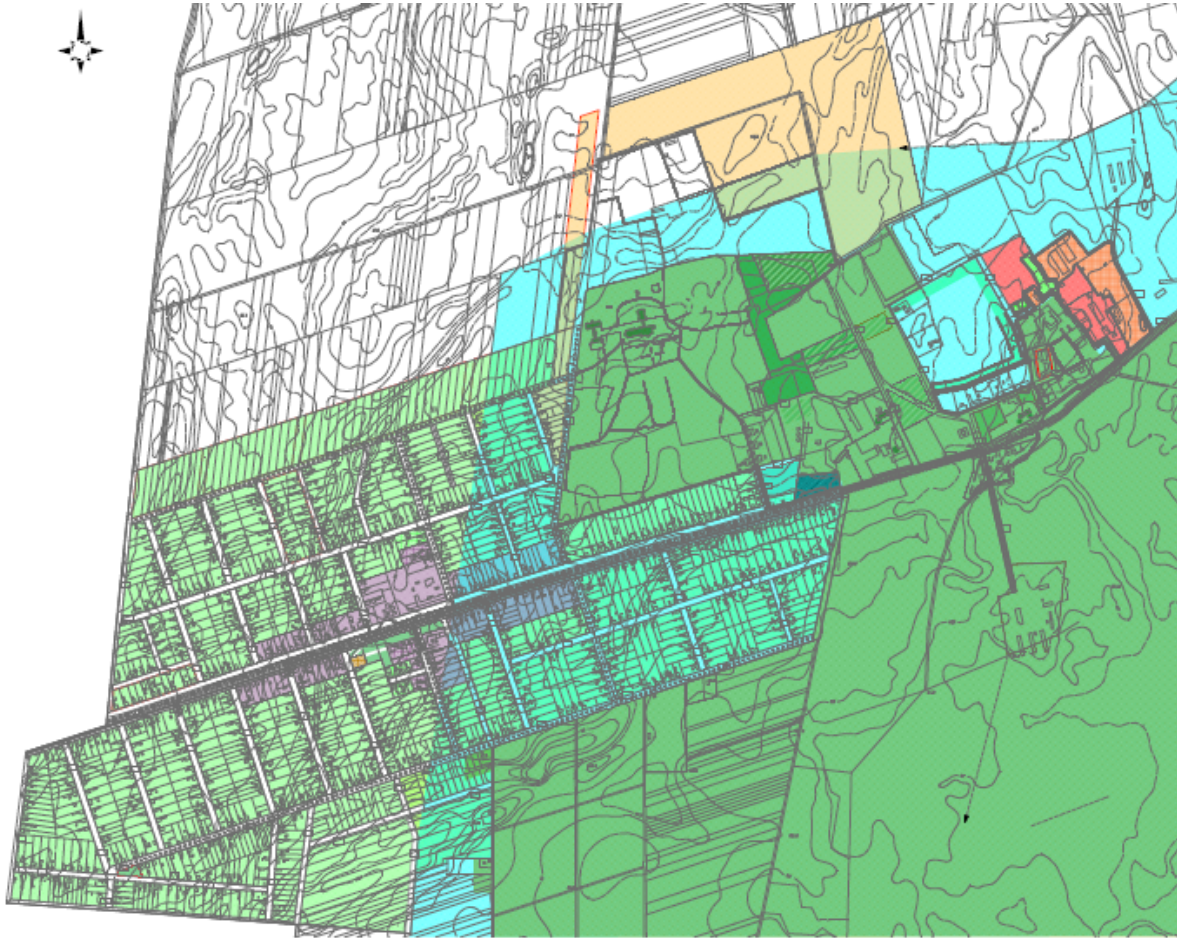
A Nemzeti Parkban fekszik a szabadkígyósi Wenckheim-kastély és a hozzá tartozó kastélypark is, mely régóta a kirándulók kedvelt célpontja. Az országos viszonylatban is a legjelentősebbek közé tartozó kastélyt Ybl Miklós tervei és irányítása alapján építették neoreneszánsz stílusban, Wenckheim Frigyes gróf megbízásából 1875 és 1879 között. A parkot a kastély építésével párhuzamosan kezdték kialakítani, telepítése a természetes növénytakarók részbeni megtartásával történt és tervezése során a környező erdőpusztai táj elemeinek felhasználására törekedtek, ugyanakkor a kastély előterében franciakert is található, továbbá kiemelkedő díszei a lombhullató és örökzöld egzóták.

A terület északi részén fekvő Nagy-gyöp mocsarának kivételével a teljes terület és a kastélypark is szabadon látogatható. Az itt található 5 kilométer hosszúságú Kígyósi tanösvény a puszta növény- és állatfajait, jellegzetes élőhelyeit mutatja be. A tanösvény hossza 5 km. Kiinduló pontja a Szabadkígyós településtől délre elhelyezkedő Nagyerdő északi része. Négy állomása gyalogosan két óra alatt bejárható. A tanösvény a Kígyósi-puszta növény és állatfajait, jellegzetes élőhelyeit mutatja be.

A tanösvény bejárásával a Kígyósi-puszta változatos élővilágának, a madárvonulás szépségeinek megismerésére nyílik lehetőség.

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

Szabadkígyós településképi arculati kézikönyv térkép – Belterület

	Kisvárosias beépítésű terület		Gazdasági terület keresk.- szolgáltató
	Kisvárosias beépítésű terület tájképvédelemmel		Gazdasági terület mezőgazdasági
	Falusias lakóterület		Gazdasági terület ipari
	Falusias lakóterület tájképvédelemmel		Körös-Maros Nemzeti Park
	Tervezett kertvárosias lakóterület		Tájképvédelem
	Tervezett kertvárosias lakóterület tájképvédelem		

A történeti településrész – Ókígyósi Nagymajor

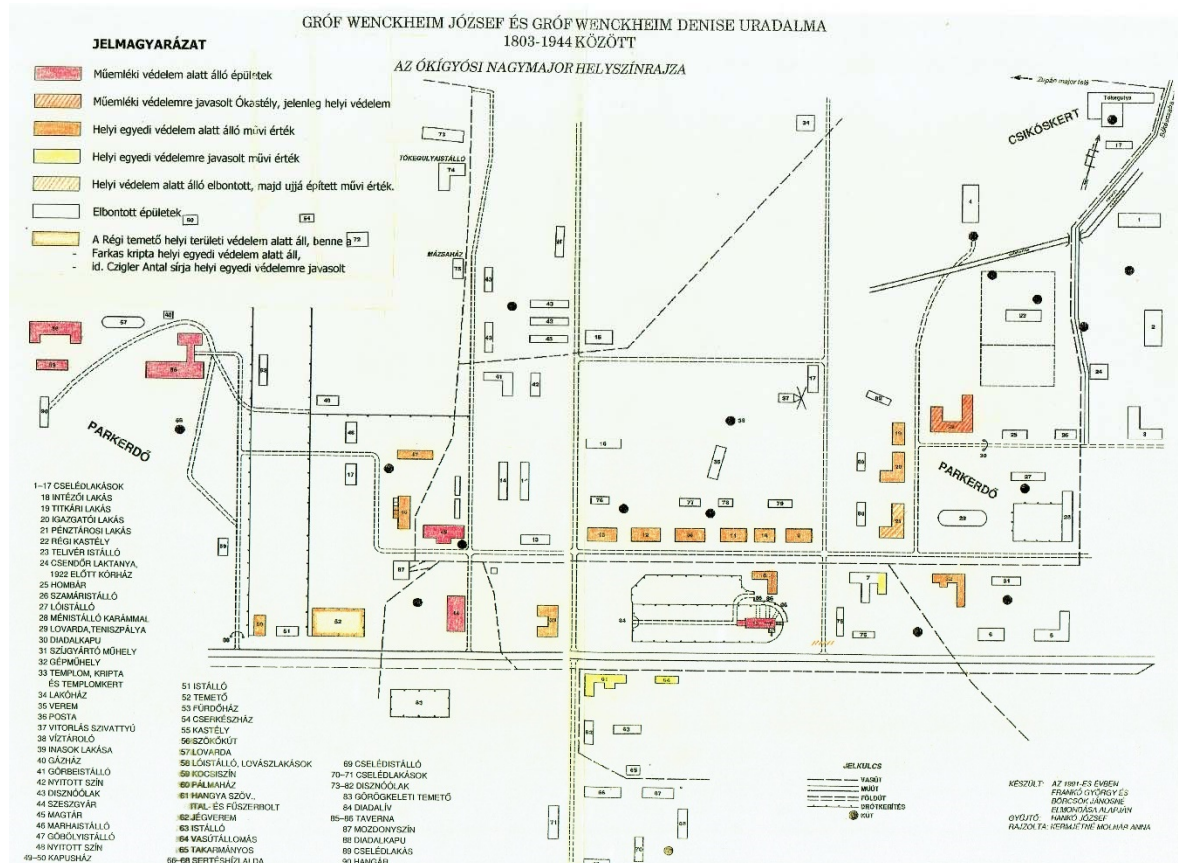
Településkép, arculati jellemzők, település karakter

A településszerkezet kettős, a belterület jelentős részén a derékszögű utcahálózat jellemző, míg a majorsági területen megőrizték az egykori szerkezetet.

- Az Ókígyósi Nagymajor településszerkezete védendő, a Wenckheim uradalom kialakulásától származtatható. Szabadkígyós Község Önkormányzata Képviselő testülete a //2004. (ii.17) számú rendelettel területi védelem alá helyezte a Nagymajort.
- A község szabályos utcás település. A II. világháborút követően egyre többen igényeltek építési telket és földterületet. A Földosztó bizottság megalakulása után az egykori grófi uradalom egy részén 1946 tavaszán telkeket osztottak, ekkor települ be a kastélypark déli része. (A régi térképen még jól nyomon követhető a kilátás. (vue) A déli kastélypark rész fácános kert lehetett, erdős területekkel. A parcellázást a temetőtől kezdték, és létrehoztak egy út menti települést, az akkori kisvasút és a jelenlegi műút mellett. Az új településközpontot nem az uradalmi központban, hanem attól nyugati irányban alakították ki. 1950 január elsején vette fel a hajdani Ókígyós a Szabadkígyós nevet. A nagybirtok miatt a határban tanyák nem voltak. 1949 -1980 között Békés megyében csökkent a népesség, Szabadkígyóson azonban majdnem megkétszereződött.

A történeti településrész bemutatása

A történeti településrész az örökség része, annak a bemutatása a 10 - 25. oldalig tart. A védett településrészen az épületeket meg kell őrizni, lehetőség szerint eredeti állapotukban kell azokat helyreállítani, figyelembe véve az eredeti anyaghasználatot, külső megjelenést szem előtt tartva, még akkor is, ha az épület új funkciót kap. Erre mintaszerű példákat már láthatunk a területen.

Kisvárosias beépítés a főút mentén a településközpontban

A főút mellett a kisvárosias hangulatú településközpontban az úttal párhuzamos gerincű nyeregtetős házak állnak. A nagyobb telekszélességnél a házaknak a telekhatár mellett hátsó, udvari szárnya is van, L alaprajzú épületek. A tetők hajlásszöge. 38-45 fokos, általában kontyolt nyeregtető, vagy oromfalban végződő nyeregtető.

A településközpontban elsősorban az intézményeket találjuk. A széles utcák mentén szép parkok vannak, az épületek nehezen fotózhatóak a növényzettől.

A felújított községháza épülete és az új üzletek modern településközpont kialakulását jelzik.

Az Ókígyósi út mentén a lakóépületek az átalakulás képét mutatják, Még megtalálhatóak a hagyományos, utcára merőleges gerincű nyeregtetővel épült parasztházak is, de a sátoztetős és a lapostetős , egyemeletes épületek is.

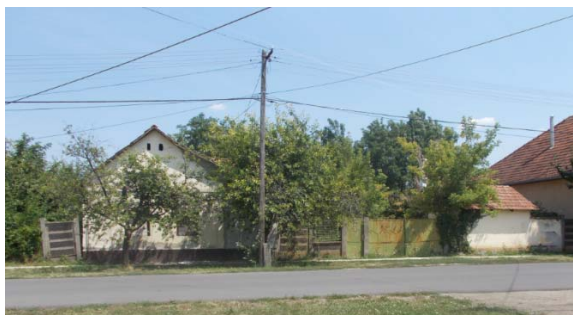
A falusias beépítésű lakóterület

A belterületen a párhuzamos és egymásra merőleges utcák szabályos sora, látható. Ez utak mentén sok helyen még falusias, parasztházias beépítés van, de a kertvárosias, szabadon álló, vagy oldalhatáron álló épületek is megtalálhatóak. Ha ezen a területen építünk új házat, akkor a beépítésnél figyelni kell a szomszédos épületek formájára, tetőidomaira, magasságára, azokhoz kell alkalmazkodni, hogy a harmonikus környezetet megteremtjük. Az előkerteknél is a kialakult állapotot kell figyelembe venni, az mutatja, hogy utcavonalra építhetünk, vagy beljebb.

A hagyományos, parasztházias beépítésű utcákban teljes harmónia van az épített és a természeti környezet között. A kis utcácskák mentén azokra merőlegesen állnak a házak, a telekhatáron.

A hagyományos parasztházak fa tornáccal deszkázott, oromfallal, nyeregtetővel készültek. A melléképületek, nyárikonyhák, műhelyek az utcavonalon állnak, azzal párhuzamos gerincű nyeregtetővel készültek.

Falusias beépítés a korszerűbb, újabb beépítésű területeken, már egységes a településkép.

A lakóházak itt is az utcára merőleges gerincű nyeregtetővel épültek, tetőtérbeépítéssel, de itt már általában előkertesek. A jobb oldali képen, lent a kerékpárút látható az ókigyósi út mellett.

Szép, nyugodt utcakép kialakulását eredményezi az azonos tömegű épületek sora.

A hangulatos utcaképek a dús növényzetnek, és a viszonylag nagy telkeknek is köszönhetőek.

Beépítésre nem szánt területek

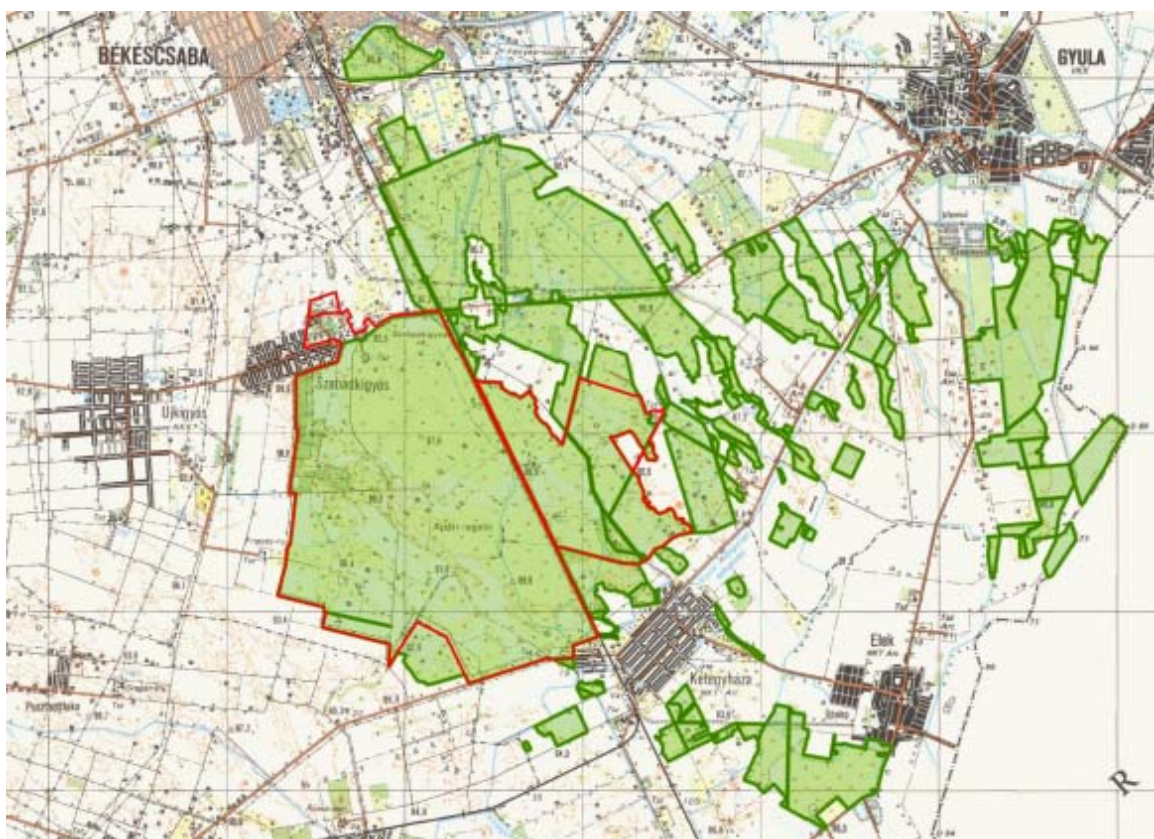
A Körös- Maros Nemzeti Park védett területei és a Natura 2000 területein kialakult tájhasználat szervesen kapcsolódik a település történetéhez, közrejátszik a helyes identitásának kialakulásában és erősítésében.

A Natura 2000 hálózat egy olyan komplex ökológiai hálózat, melyet az Európai Unió hozott létre annak érdekében, hogy tagállamainak még megmaradt, eredeti élővilágát megőrizze.

Az ország Natura 2000 területei kijelölésének és fenntartásának célja a területeken előforduló, közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, helyreállítása.

Területünk Gyula –Szabadkígyósi gyepek néven tartoznak a Natura 200 területhez, melynek a kezelésére, fenntartására elkészültek a tervek, de terjedelme miatt ez a tanulmány nem teszi lehetővé a közzétételét.

Gyula-Szabadkígyósi gyepek	Letöltés
----------------------------	--------------------------

- Körös-Maros NP terület határa
- Gyula-Szabadkígyósi gyepek (HUKM20010) terület határa

A tájképvédelmi jelentőségű területeket meghatározó területekként szükséges kezelni. A területet lásd a 32. oldalon, világoskék színel jelölve.

Sportterület

A sportterületen nemcsak a sportpályákat újították fel, hanem az öltözőket és a vendéglátó egységet is.

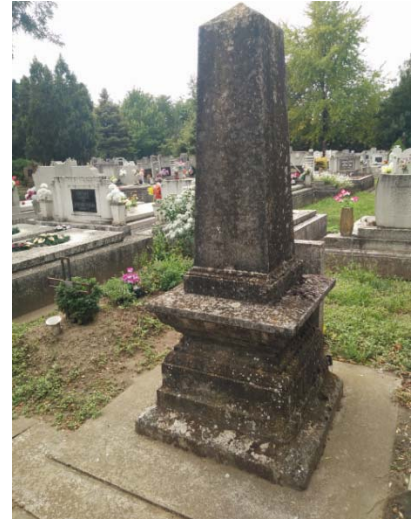

Temető

A régi temetőről a helyi építészeti értékvédelemnél már megemlékeztünk. Az új temetőrészen ravatalozó és fa szerkezetű harangláb épült. természetesen nem várható el, hogy a régi temető meglévő, helyi jelentőségű védett természeti értékű növényállományával azonos képet lássunk az új területeken, de törekedni kell azonos növényfajok beültetésére, hogy idővel egységes kép alakuljon ki. japánakác (*Sophora japonica*) és akác (*Robinia pseudoacacia*)

A zöld mezőben fekvő márványlapok meghatározható látványt nyújtanak, tükröződik rajta az élő környezet. Érdeemes lenne ezt is hagyományként továbbvinni a jelenlegi kiemelt szegélyű sírhelyek helyett.

Id. Czigler Antal gyönyörű arányú obeliszkje (jobbról) megérdemelné, hogy a rossz érzékkel elétett, az uradalmi építész munkáiról megemlékező formátlan kőlapot elbontsák, vagy legalább lefektessék a sírhelyen, hogy a síremlék eredeti szépségében megmutatkozzon. (A fotón szándékosan nem látszik az aránytalan kőlap, az obeliszk túloldalán áll)

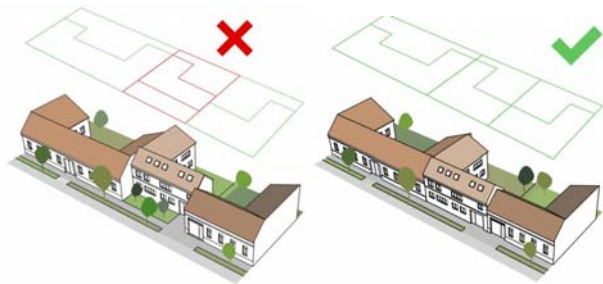
5. AJÁNLÁSOK A TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZEN

ÓKÍGYÓSI NAGYMAJOR BEÉPÍTÉSE

A történeti településrészen, falusias hangulatú majorban teljes harmónia van az épített és a természeti környezeti között. A tágas terek, a múltat idéző hangulatú épületek a szép növényzet között megmaradt utcarendszer mentén állnak a házak. Az épületek az utcák felől egységes képet mutatnak, földszintesek, az utcával párhuzamos gerincű nyeregtetővel épültek, téglaromzattal, vagy kontyolt végű tetőkkel. A tetők hajlásszöge 38-45 fokos. A házak közel azonos tömegűek az utcavonalban állnak, előkertek nélkül. A cselédlakások és az uradalmat szolgáló tisztségviselők lakásai is inkább kisvárosias jellegűek, mint falusiasak, bár szabadon álló épületek. A beépítés egyedi, nem sorolható be a szokványos kategóriákba. A kertek felőli oldalon az épületek általában tornácosak. Az utcarendszer és az épületek is helyi építészeti értékvédelem alatt állnak, ami nem jelenti azt, hogy a beépítés nem rendezhető, nem fejleszthető a kor igényeinek megfelelően, csak sokkal több odafigyelést, szabályozást igényel.

Telepítés

Nem az utcavonalra telepített, attól hátrahúzott épület kialakítása nem javasolt. A házak általában L alaprajzúak, az oldalhatáron és az utcavonalon állnak.

Magasság

A utak mentén az épületek magassága közel azonos. A meglévő épületek közelében épülő új házaknak illeszkedniük kell a környezetükhöz, hasonló magassággal kell épülniük. A túl magas házak nem illeszkednek a történeti Nagymajor utcaképebe, építésük nem javasolt a területen.

Tetőhajlásszög

A történeti településrészen a tetőhajlásszöge közel azonos, 38-45 fokos.

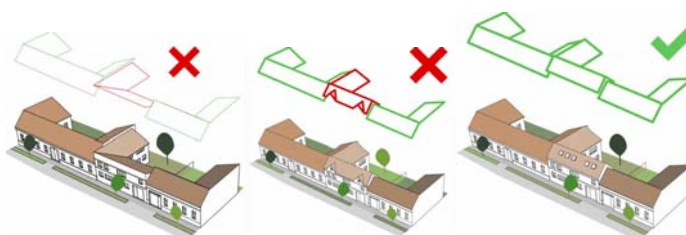
A meglévő épületek sorába tervezett új házaknak hasonló hajlásszöggel kell épülniük, mint a környezetüknek.

A túl magas, vagy túl alacsony hajlásszögű tetők nem illenek a történeti településrész utcaképebe.

Tetőforma

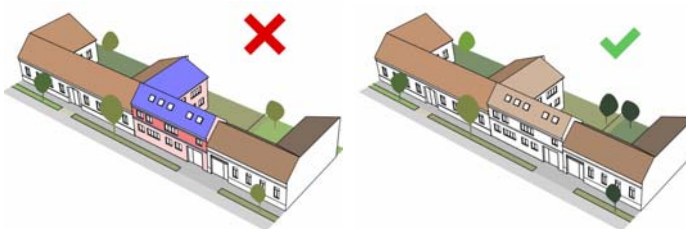
Az építési telek körül kialakult tetőformához alkalmazkodni kell. Ne tervezzünk tördelt tetőformát, ha a szomszédos telkeken az utcával párhuzamos gerincű nyeregtetős házak állnak, a tető legyen a többi épülethez hasonló nagyságú.

Anyaghasználat (színek)

A történeti településrészen a házak cserépfedéssel készültek, a cserepek színvilága azonos, kis eltéréssel, terrakotta és piros.

A meglévő színhasználathoz illeszkedő épületek építése ajánlott, nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító lemezfedés, vagy burkolat.

Kerítés

A kerítések is jelezték az épület használójának rangját. Az intéző lakáshoz téglapilléres kerítés és fa szerkezetű kapu és kiskapu tartozott. Az utcasorban, máshol deszkakerítés maradványait lehet felfedezni. A cselédlakásoknak léckerítése és kiskapuja volt az udvar felőli oldalon.

A kerítések ujjáépítésénél is szakember bevonása szükséges, régi fotók, vagy korabeli rajzok alapján meg kell tervezni az eredetinek megfelelő kerítést, és támogatni kell annak megvalósítását.

Tornácok

A történelmi településrészen az épületek a kertek, udvarok felől tornácosak voltak.

Mára a tornácokat befalazták, jobb esetben beüvegezték.

A befalazott tornácok előtt újabb tornácok és toldalékok jelennek meg, melyek az egységes képet rendezés híján tönkreteszik, a szomszédok életkörülményeit rontják, és a látogatóknak riasztó képet nyújtanak. A felújítások során az eredetinek megfelelő állapot helyreállítására kell törekedni. Ha ez nem lehetséges a változó igények miatt, az egységes kép kialakítását kell szem előtt tartani.

Az Ókastély szegmensíves tornácát is befalazták. előtte sufnik állnak az udvar felőli oldalon, és kívül, az oldalszárny előtt is. Helyi védelem alatt áll az épület. A szakszerűtlen hozzáépítések azt mutatják, hogy a lakókat segíteni kell az épület karbantartásában, nem képesek egyedül helyreállítani azt.

Ajtók, ablakok

Az épületek nyílászárói is tanúskodnak az építés idejéről, sokszor arról is, hogy milyen átalakítások történtek az idők folyamán. A rangosabb épületeknek nagyobb és szebb, a cselédlakásoknak egyszerűbb ablakai voltak. A felújítások során az eredetinek megfelelő újragyártást érdemes lenne támogatni, hogy ne építsenek be a lakók műanyag típusablakokat.

A példák a szép helyreállításokat mutatják.

Eredetinek megfelelő ablak az és eredeti osztásrend szerint legyártott hőszigetelő üvegezésű Ókastély ablak.

Új épületek ablakainak tervezésénél a hagyomány követése nem azt jelenti, hogy a jelenleginél nagyobb üvegfelületek nem tervezhetőek. Ha ablakosztást szeretnénk, azt lehetőleg a hagyományok alapján készüljön, középen felnyíló, egy vízszintes osztású ablak legyen. Kerüljük a külső redőnyök alkalmazását, az csak beépített redőnytokkal fogadható el, vagy belső spalettákat tervezzünk. (lásd fent.)

Homlokzatképzés, anyaghasználat

A történeti településrészen a kialakult állapot megtartása ajánlott, az egyszerű vakolt és világos színűre, festett falfelületeket, bordó, vagy világosszürke lábzatokat tervezzünk. A kőburkolat használatát kerüljük a lábzatokon. A nedves falakat szellőztetni és talajnedvesség ellen szigetelni kell, a kőburkolat csak bezárja a talajpárát a falba, ami ott magasabban fog nedvesedést okozni.

Megtartásra érdemesek a cselédlakások homlokzatán a téglafelületek és a lábzatok, egyszerűek és szépek.

Részletek

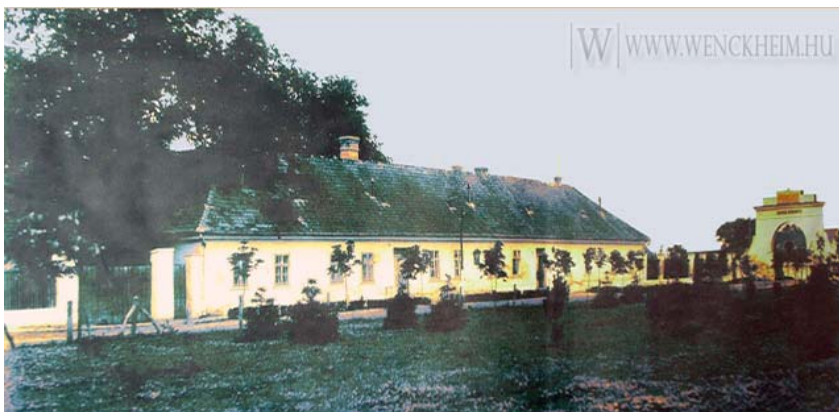
A környezetbe illeszkedés még harmonikusabb lesz, ha az oromfal kialakításánál is követjük a hagyományt és falazott felülettel, tervezzük azt. Sok régi házon látható még a magas lábzat és a húzott párkány. Anyaghasználatban a nyers téglafelületek ma is modernnek.

Kapuk, kiskapuk

A korabeli felvételeken vagy rajzokon, kereshetjük az eredeti kaput és kerítést, melyeknek mára az Ókastély esetében csak az épület melletti pillére áll. A kerítésbetétek és a kapuk deszkából készültek.

A felvételen nagytámasban az ablakok és az épület világos (fehér) színe is látható.

Közterületek településképi útmutatója

Utcák, kertek

A kertek kialakításánál is a korabeli leírásokra és térképekre érdemes hagyatkozni, az utcákat gömbakácok és orgonabokrok szegélyezték. Ezt az állapotot érdemes helyreállítani.

Különösen ott kell figyelni a kertek állapotára, ahol a kerítések megengedik a belátást és az utcát is díszítik a szép növények. A történeti településrészen a megfelelő telepítésen túl, ügyelnünk kell arra, hogy lehetőség szerint megfelelő természetes háttérrel, környezetet adjunk az épületeknek. Így az olyan lesz, mintha már rég ott állna, emellett

a kertben és az épületben tartózkodás is kellemes lesz. A tájba illesztett épület nem hivatkozik, hasznosítja a fák szélvédelmét, árnyékolását is. A kert legyen belsőleges kialakítású. Az épületet részlegesen takarjuk növényekkel, amelyek kímelik annak szépségét.

Közterek, közparkok, közkertek

A Nyugdíjas Otthon környékén a legszembetűnőbb a park hiánya. Itt különösen indokolt lenne sok virág, árnyas fák és padok kihelyezése. A régi térképen még kút is látható itt. Azért is fontos a terület hangulatos kialakítása, mert itt vannak a buszmegállók, és a gépkocsival érkezők is itt állnak meg először.

A festmény a főkertész otthonát ábrázolja, virágágyásokkal, rózsákkal

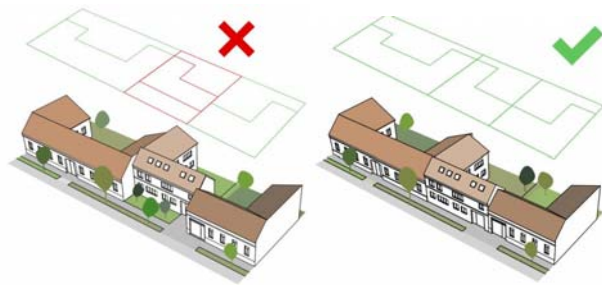

Kisvárosias jellegű beépítés a településközpontban a főút mellett

A főút mellett jelenleg kertvárosias, de kisvárosiasá alakuló településközpontban az úttal párhuzamos gerincű nyeregtetős házak állnak. a beépítést az teszi egyedivé, hogy Szabadkígyós főutcája sokkal szélesebb az Alföldi településeken kialakult általános szélességnél. A kisvasút is itt járt régen, szükséges volt ezt a szélességet kialakítani. Mára a település központjában, de a főutca mentén is gyönyörű parkok színesítik a képet. A nagyobb telekszélességnél a házaknak a telekhatár mellett hátsó, udvari szárnya is van, L, vagy U alaprajzú épületek. A tetők hajlásszöge 38-45 fokos, általában kontyolt nyeregtető, vagy oromfalban végződő nyeregtető.

Telepítés

Az épületek nem épültek össze, általában szabadon állnak. Az új beépítések esetén az utcavonalra való építkezést javasoljuk, mivel, így széles az utca, az utcavonaltól hátrahúzott épület kialakítása nem ajánlott. A házak általában L vagy U alaprajzúak, az oldalhatáron és az utcavonalon állnak.

Magasság

A főút mentén az épületek magassága változó. Általában földszintes, tetőtér beépítéses lakások épültek, de szép számmal megtalálhatók az egyemeletes, lapos tetős épületek is. A meglévő épületek közé épülő új házaknak illeszkedniük kell a környezetükhöz, hasonló magassággal kell épülniük. A túl magas házak nem illeszkednek az utcaképebe, építésük nem javasolt.

Tetőhajlásszög

A településrészen a tetőhajlásszöge közel azonos, 38-45 fokos.

A meglévő épületek közé tervezett új házaknak hasonló hajlásszöggel kell épülniük, mint a környezetüknek.

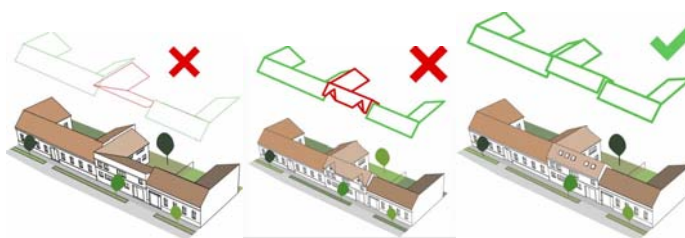
A túl magas, vagy túl alacsony hajlásszögű tetők nem illenek az utcaképebe.

Tetőforma

Az építési telek körül kialakult tetőformához alkalmazkodni kell.

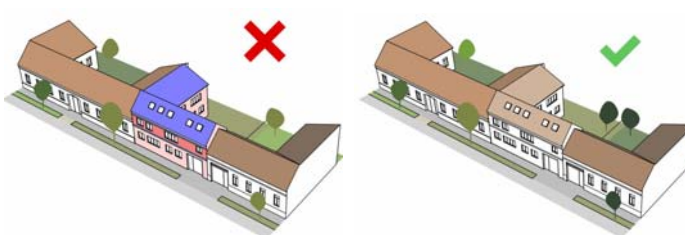
Ne tervezzünk tördelt tetőformát, ha a szomszédos telkeken az utcával párhuzamos gerincű nyeregtetős házak állnak, a tető legyen a többi épülethez hasonló nagyságú.

Anyaghasználat (színek)

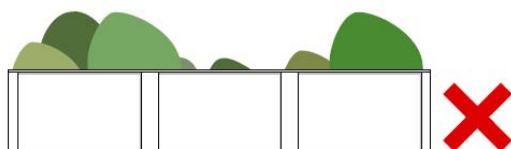
A településközpontban a házak cserépfedéssel készültek, a cserepek színvilága azonos, kis eltéréssel, terrakotta és piros.

A meglévő színhasználathoz illeszkedő épületek építése ajánlott, nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító fémlemezfedés, vagy burkolat.

Kerítés

A kialakult állapot szerint az oszlopos kerítés tervezése ajánlott 1/3 tömör és 2/3 áttört résszel

A falszerű áttörés mentes kerítések nem elfogadhatóak.

Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-ad áttört résszel.

Ajtók, ablakok

A kialakult állapot megtartása ajánlott az új épületek ablakainak tervezésénél is, ami nem jelenti azt, hogy a jelenleginél nagyobb üvegfelületek, portálok nem tervezhetőek. A harmonikus megjelenés érdekében érdemes figyelembe venni a meglévő nyílászárók jellegét, a homlokzatokban a nyílászárók arányát és a szomszédos épületeknél még a nyílászárók magasságát is.

Homlokzatképzés, anyaghasználat

A település központjában a kialakult állapot megtartása ajánlott, egyszerű vakolt és világos színűre, festett falfelületeket, a bordó, vagy világosszürke lábzatokat tervezzünk.

A kőburkolat használata idegen a lábzatokon ebben a környezetben, lehetőleg kerüljük. A nedves falakat szellőztetni és talajnedvesség ellen szigetelni kell, a kőburkolat csak bezárja a talajpárát a falba, ami ott magasabban fog nedvesedést okozni.

Részletek

Az utcai bejáratok kialakításának mintaszerű példája az iskola. Ma már követelmény, hogy mindenki számára, akadálymentes legyen egy középület. Az iskola tervezője a csapadécsatornák vizét a járda, rámpa mellett vezeti a zöldfelületre úgy, hogy az nem okoz akadályt a bottal, vagy babakocsival járó embereknek. A bejáratot előtetővel fedi. A kerékpártároló a bejárat közelében, az út mellett kap helyet.

Kerítések, kapuk

Kerítések kialakítása változatos a településközpontban, van falazott pilléres, deszkabetétes, vagy drótfonatbetétes kerítés, léckerítés és betonelemekből rakott kerítés is.

Sokat javíthat a településképen, ha a főút mellett meglévő zárt, falazott, vagy betonelemekből rakott kerítéseket „zöld térfalakká” alakítják, befuttatják vadszőlővel, vagy borostyánnal. Itt a templom kerítése a jó példa, mely alkalmazkodik a mellette álló óvoda léckerítéséhez, de belül sövény van, mely kívül is díszíti az utcát.

Kertek

A kertek kialakítására különösen a közterületről is látszó helyeken kell figyelemmel lenni, ahol a kerítések engedik a belátást előkertbe. Annak szép kialakítása nemcsak a lakóknak, hanem a település lakóinak is öröme lesz annak.

Közterületek településképi útmutatója

Utcák

Az Ókígyósi út közpark szélességű, és egyenesen vezet végig a településen, Békéscsaba – Gyula felől Újkígyóásra. A képen a kerékpárút látható, jobbról a közút. Az út túloldalán szintén egy széles kerékpárút van. A növényzettől az épületek nem láthatóak.

Közterek, közparkok, közkertek

A Községháza előtti területen szép park csábít pihenésre. Háttérben a Kossuth szobor látható. Egyedi, farönkből készített kényelmes padok várják a pihenni vágyókat. A térfalak, a zöld növények kiültetése is változatos és nagyon szép, nem lehet látni tőle a Polgármesteri Hivatal épületét.

Jó példák

Az iskola előtt a járda két oldalán a

szép padok kihelyezésével kis park, várakozó hely alakult ki

Falusias jellegű beépítés

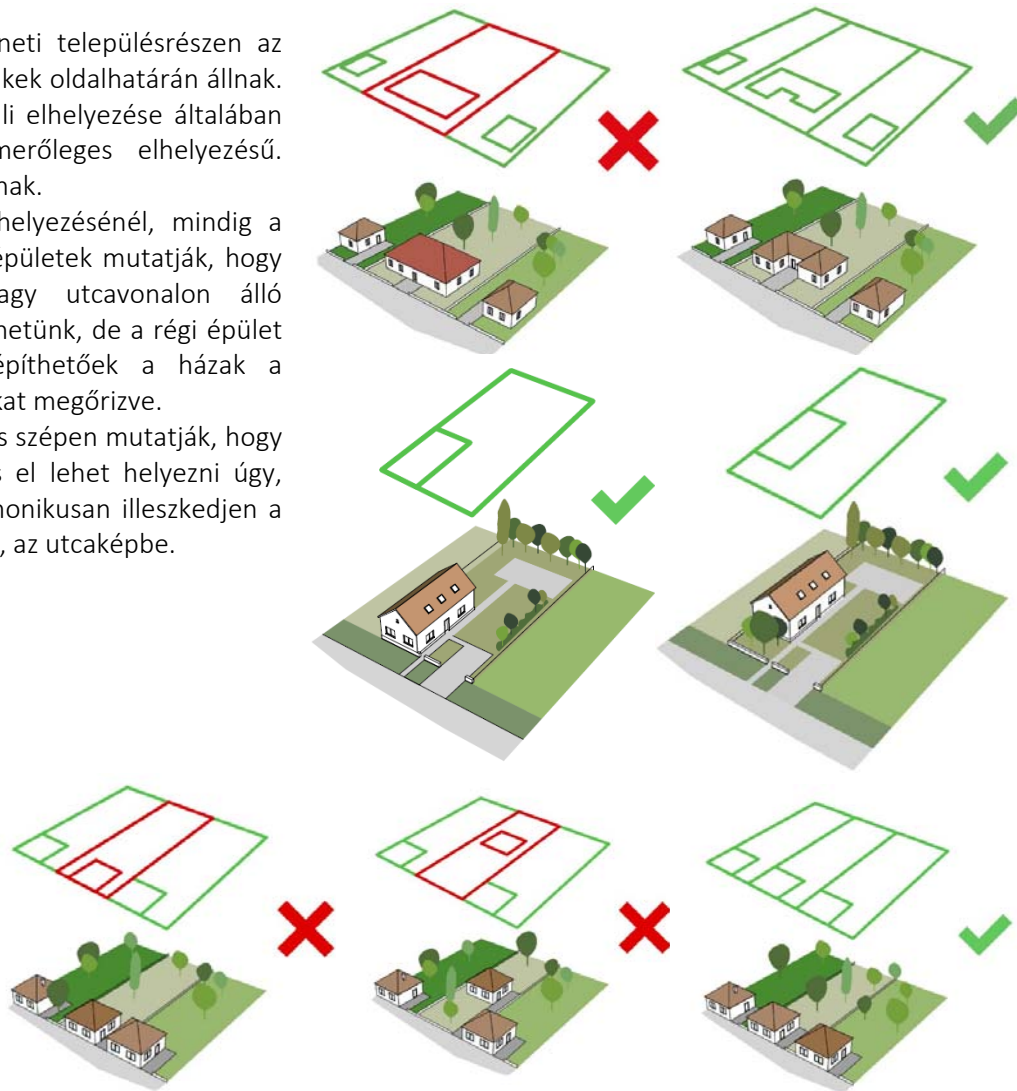
A település falusias részén teljes harmónia van az épített és a természeti környezet között. Az egymásra merőleges utcákban, utcavonalra merőlegesen állnak a házak, az oldalhatáron. A főút mentén a házaknak nincs előkertje, a többi utcában váltakozóan van előkertes, és utcavonalon álló beépítés. Az új épületek általában előkertesek.

Telepítés

Ezen a történeti településrészen az épületek a telkek oldalhatárán állnak. A telken belüli elhelyezése általában az utcára merőleges elhelyezésű. Kivételek vannak.

Az épület elhelyezésénél, mindig a szomszédos épületek mutatják, hogy előkertes, vagy utcavonalon álló épületet építhetünk, de a régi épület helyére is építhetők a házak a hagyományokat megőrizve.

Az ábrák azt is szépen mutatják, hogy nagy házat is el lehet helyezni úgy, hogy az harmonikusan illeszkedjen a környezetébe, az utcaképbe.

Magasság

Az utak mentén az épületek magassága közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak illeszkedniük kell a környezetükhöz, hasonló magassággal kell épülniük. A túl magas házak nem illenek a településképbé építésük nem javasolt

Tetőhajlásszög

A falusias településrészen a tetőhajlásszöge közel azonos, 38-45 fokos.

A meglévő épületek közé tervezett új házaknak hasonló hajlásszöggel kell épülniük, mint a környezetüknek.

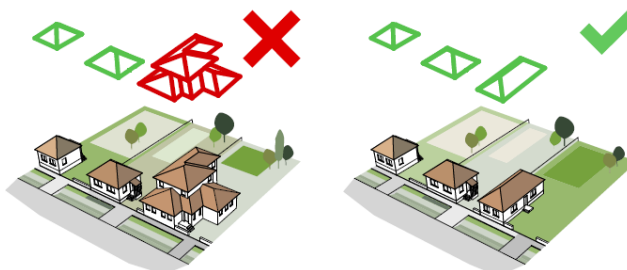
A túl magas, vagy túl alacsony hajlásszögű tetők nem illenek az utcaképébe.

Tetőforma

Az építési telek körül kialakult tetőformához alkalmazkodni kell.

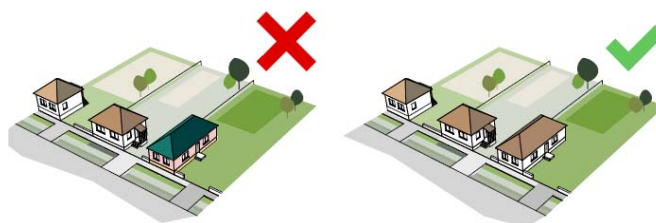
Ne tervezzünk tördelt tetőformát, ha a szomszédos telkeken az utcára merőleges gerincű nyeregtetős házak, vagy sátozott házak állnak. A tető legyen a többi épülethez hasonló nagyságú.

Anyaghasználat (színek)

A falusias településrészen a házak cserépfedéssel készültek, azok színvilága azonos, kis eltéréssel, terrakotta és piros.

A meglévő színhasználathoz illeszkedő épületek építése ajánlott, nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a ríktó fémlemezfedés, vagy burkolat.

Tornácok

A falusias településrészen a legrégebbi lakóépületek fatornácosak voltak. Néhány előtornácos ház is fennmaradt, de erősen átépítve, népi építészeti értéket már nem hordoz. Ez az új ház a tornácával is őrzi a hagyományt, mégis modern, újszerű. A tornácok a déli oldalról, nyáron leárnyékolják a házat, de télen besüt a nap, mert alacsonyabban jár. Évszázados praktikus tudása ez a parasztembernek. Esőben is jó munkahely volt itt.

Ajtók, ablakok

Az új épületek ablakainak tervezésénél a hagyomány követése azt jelenti, hogy a házak két szemmel nézzenek az utcára, de nem jelenti azt, hogy a jelenleginél nagyobb üvegfelületek nem tervezhetőek.

Ha ablakosztást szeretnénk, azt lehetőleg a hagyományok alapján készüdjön, középen felnyíló egy vízszintes osztású ablak legyen. Külső redőnyt csak a redőnytok beépítésével tervezzünk.

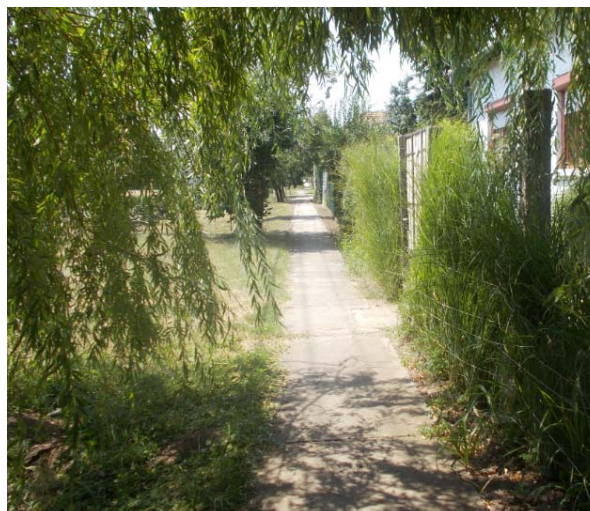

Homlokzatképzés, anyaghasználat

A falusias településrészen a kialakult állapot megtartása ajánlott, az egyszerű vakolt és világos színűre, festett falfelületeket, bordó, vagy világosszürke lábazatokat tervezzünk. A kőburkolat használata idegen a lábazatokon ebben a környezetben, lehetőleg kerüljük. A nedves falakat szellőztetni és talajnedvesség ellen szigetelni kell, a kőburkolat csak bezárja a talajpárát a falba, ami ott magasabban fog nedvesedést okozni.

Kerítés

A „zöldebb” megoldások a kerítésre borostyán, vadszőlő, iszalag, vagy komló futtatása, vagy sövény.

Ha nem tudjuk karbantartani a kerítést, érdemes befuttatni zöld növényekkel, mint a fenti példák is mutatják

Módosabb gazdák falazott kerítést és kapupilléreket építettek, a kapu deszkából készült. Az épület előtt, ha előkert volt ott léckerítés, vagy drótkerítés engedte a be és kilátást.

A betonelemekből rakott kerítés is lehet szép, ha gondosan karbantartják. (jobb oldalikép) Így, növényekkel „szabdalt” látványa hangulatos képet nyújt.

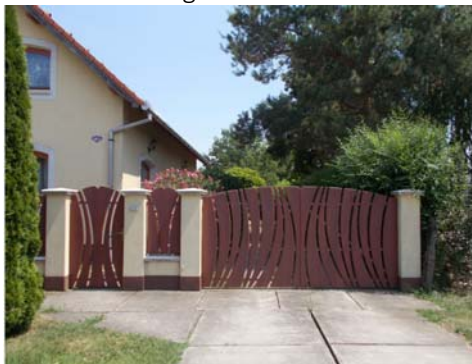
Kapuk, kiskapuk

Az Ókigyósi úton áll ez a szép kis léckerítés és kapu, a hagyományoknak megfelelő, egyedi, és szép.

Ez a kapu és kiskapu a kézi faragású fagerendáival különleges, személyes értékű. A függőleges egyszerű, ritkított deszkakapu és kiskapu még jobban kiemeli a faragások szépségét.

Jó arányú, modern téglapilléres kerítés különleges fa betétekkel.

Egyedi és szép kiskapu, nagykapu és kerítés a főútcán.

Kertek

A kertek kialakítására különösen az előkertben kell figyelni, itt a kerítések megengedik a belátást és az utcát is díszítik a szép növények. A település falusias részén a megfelelő telepítésen túl, ügyelnünk kell arra, hogy lehetőség szerint megfelelő természetes háttérrel, környezetet adjunk az új épületnek. Így otthonunk olyan lesz, mintha már rég ott állna, emellett a kertben és az épületben tartózkodás is kellemes lesz. A tájba illesztett épület nem hivatkozik, hasznosítja a fák szélvédelmét, árnyékolását is. Ez a kert hangulatosabb sok lakóháznál. A kert legyen belsőleges kialakítású. Az épületet részlegesen takarjuk növényekkel, amelyek kímélik annak szépségét.

Közterületek településképi útmutatója

Utcák, közterek, közparkok, közkertek

A település falusias beépítésű területén nincsenek közparkok. Az utcákat parkosítják a lakók. Sok település megirigyelhetné, a parkosított kialakítású utcákat. Talán a kastélykert csodás növényvilága inspirálja a lakókat, hogy széppé és hasznossá tegyék környezetüket. A házak előtt barack, alma, szilva és helyenként fügefafa díszel.

Tájképvédelemmel érintett területek beépítése

A kastélykert mellett kertvárosias beépítésre kijelölt területen és a meglévő, tájképvédelemmel érintett területeken, a történeti település tájképvédelemmel érintett területén az egyedi beépíthetőség és a falusias és kisvárosias beépítés területein a tájkép- és látványvédelem (kilátás, rálátás) szempontjait mind az építészeti tervezés, mind pedig az egyes építmények megvalósítása során érvényesíteni kell. Minden új építmény elhelyezése tájba illesztve, a helyi építészeti hagyományoknak megfelelően történhet.

10 m magasságot meghaladó építmény - kilátó rendeltetésű építmény kivételével - nem létesíthető, csarnok jellegű épület, reklámcélú építmény elhelyezése nem engedélyezhető.

Tervezett kertvárosias jellegű beépítés a kastélykert mellett

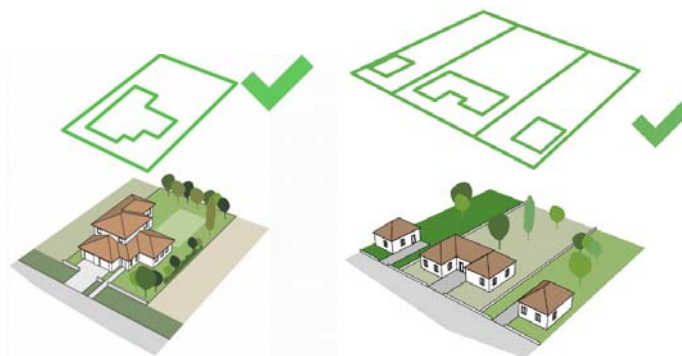
A kastélykert mellett, annak nyugati és északi oldalán jelenleg nincs beépített terület, Szabadkígyós rendezési terve tartalmaz kertvárosias, beépítésű lakóterületet. Az új lakóházak és környezetük kialakítására vonatkozó ajánlásokat tartalmazza ez a fejezet.

A tájképvédelemmel érintett területeken a beépítés a falusias jellegű, hagyományokon alapuló beépítésnek megfelelően történhet. (50. oldalon kezdődő fejezet szerint)

A tájképvédelemmel nem érintett területeken a rendezési terv előírásai alapján, ahol 4,50 m az előírt építménymagasság, ott csak földszint + tetőtér beépítéses lakóépület építhető, ahol ennél több, ott kétszintes épület is létesíthető, esetleg tetőtér beépítéssel.

Telepítés

A tervezett épületek nem épülnek össze, szabadon állnak. Az új beépítések esetén az előkertes építkezést javasoljuk.

Magasság

Az épületek magassága változó lehet, általában földszintes, tetőtér beépítéses lakások építése várható, de épülhetnek egyemeletes, magastetős, vagy lapostetős épületek is. A meglévő épületek közé épülő új házaknak illeszkedniük kell a környezetükhöz, hasonló magassággal kell épülniük. A túl magas házak nem illeszkednek az utcaképébe, építésük nem javasolt.

Tetőhajlásszög

A kertvárosias beépítés esetén is zavaró lehet a túl magas tetőhajlásszögű épület, nem illik a környezetébe, ezért építésüket nem javasoljuk. A túl magas, vagy túl alacsony hajlásszögű tetők nem illenek az utcaképébe.

Tetőforma

Ne tervezzünk tördelt tetőformát, ha a szomszédos telkeken az utcával párhuzamos gerincű nyeregtetős házak állnak, a tető legyen a többi épülethez hasonló nagyságú.

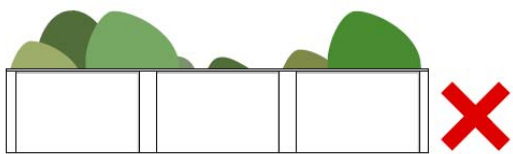
Anyaghasználat (színek)

A településen a házak cserépfedéssel készültek, a cserepek színvilága azonos, kis eltéréssel, terrakotta és piros. A meglévő színhasználathoz illeszkedő épületek építése ajánlott, nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító fémlemezfedés, vagy burkolat.

Kerítés

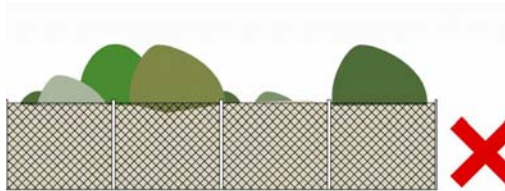
A kialakult állapot szerint az oszlopos kerítés tervezése ajánlott 1/3 tömör és 2/3 áttört résszel

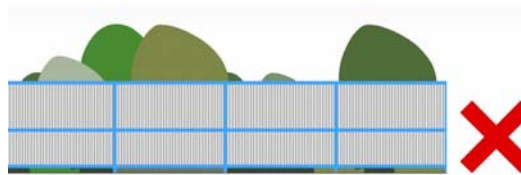
A falszerű áttörés mentes kerítések nem elfogadhatóak.

Oszlopos kerítés 1/3-ad lábázat és 2/3-ad áttört résszel.

Ha olyan kerítést szeretnénk, amin nem látnak be, azt zöldkerítés formájában tehetjük meg. Így a környezetünk is szép és a természettel is harmónikus marad. Sok szép példát láthatunk erre Szabadkígyóson. A drótkerítést is be lehet futtatni zöld növényekkel, a borostyán, vadszőlő, iszalag, vagy komló futtatása, de a kerítés mellé ültetett nyírott sövény is szép.

Ajtók, ablakok

A harmonikus megjelenés érdekében érdemes figyelembe venni a meglévő nyílászárók jellegét, a homlokzatokban a nyílászárók arányát és a szomszédos épületeknél még a nyílászárók magasságát is.

Homlokzatképzés, anyaghasználat

A település központjában a kialakult állapot megtartása ajánlott, egyszerű vakolt és világos színűre, festett falfelületeket, és sötétebb, vagy világosszürke lábzatokat tervezzünk.

A kőburkolat használata idegen a lábzatokon ebben a környezetben, lehetőleg kerüljük.

Kertek

Az új beépítéseknél a megfelelő telepítésen túl, ügyelnünk kell arra, hogy lehetőség szerint megfelelő természetes háttérrel, környezetet adjunk az új épületnek. Így otthonunk olyan lesz, mintha már rég ott állna, emellett a kertben és az épületben tartózkodás is kellemes lesz. A tájba illesztett épület nem hivalkodik, hasznosítja a fák szélvédelmét, árnyékolását is. Az épületet részlegesen takarjuk növényekkel, amelyek kimelik annak szépségét.

Az épület tájba illesztését a megfelelő növényzet megválasztásával is segíthetjük. Az építkezéskor tartsunk meg annyi növényt, amennyit csak lehet. Ne feledjük, hogy egy 100 éves fa felneveléséhez 100 év szükséges. A csupasz telekre telepített növények csak sok év múlva nyújtanak kedvező látványt, barátságos környezetet. Egy megmentett fa alá épített télikertnél nem kell éveket várni, mire használhatóvá válik ez a tér, mivel a „ház fája” hús őrnyékot vet rá, télen viszont átengedi a melengető napsugarakat.

6. Jó példák

A hagyományoknak mindenben megfelelő fatornácos lakóház és melléképület kialakítás. A lakóház két szemmel néz az utcára, szép kis oromdíszítése van, de nem hivalkodó. Egyszerű vízszintes deszkázatú kapu és kiskapu sövénykerítés között. a ház melléképülete az utcával párhuzamos nyeregtetővel épült, új funkcióval, két gépkocsi fér el benne.

Intézmények közül az iskola részleteiben is nívós felújítását és a parkosításra, utcabútorozásra is odafigyelést emelném ki.

Az előző lakóházzal szemközti épület, a ház előtti, dús növényzettől egyben nem fotózható. A hagyományoknak megfelelően, mintaszerűen újjáépített, kibővített lakóház, modern, újraértelmezett formában

7. JÓ PÉLDÁK, SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek, vagy a növényzet. Hogyan hirdessük szolgáltatásunkat, vállalkozásunkat úgy, hogy az ne legyen meghökkenítő? Hiszen elsősorban a figyelemfelkeltés a célunk, nem a járókelők rosszallásának kivívása.

A reklám elsődleges célja a tájékoztatás, melyet utcába illően is megtehetünk. Ha lehetőségünk van egy szebb utcakép, településképp megteremtésére, miért ne élénk a lehetőséggel?

Köröstarcsán, a történeti településrészen, a tájképvédelemmel érintett településrészen és a halászfaluban, reklámhordozó nem helyezhető el. Cégér és cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához. A település egyéb területein csak a szabályozás szerinti reklámhordozó helyezhető el, itt szintén elengedhetetlen a megfelelő anyaghasználat.

A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámhordozó elhelyezése nem indokolt és nem javasolt. Újabb felszíni infrastruktúra hálózatok elhelyezése nem javasolt. A meglévők jó karbantartása elegendő és szükséges.

Impresszum

Szabadkígyós Község Önkormányzata

Honlap címe: www.szabadkigyos.hu

E-mail címe: titkarsag@szabadkigyos.hu

Levelezési címe: 5712 Szabadkígyós, Kossuth tér 7.

Telefon: 66/247-186

Polgármester: Balogh József

Főépítész: Kmetykó János

Készítette: Pataki Ibolya Anna

Készült: Szabadkígyós, 2017. november 8.